

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
SOOME-UGRI OSAKOND

LINA DOVGAN

FRASEOLOGISMIDE TÕLKIMISMUSTRID
UNGARI-EESTI JA UNGARI-UKRAINA SÕNARAAMATU MATERJALI
PÕHJAL

Magistritöö

Juhendajad
MA Anu Nurk
PhD Tõnu Seilenthal

TALLINN – TARTU

2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. FRASEOLOGISMIDE TÕLKIMISMUSTRITE TEOREETILISEST TAUSTAST...	8
1.1. Uurimistöös kasutatavad põhimõisted.....	8
1.2. Uurimismeetodist ja uurimistöö käigust.....	12
1.3. Fraseologismide tõlkimisest.....	16
1.4. Fraseologismide tõlkimismustrite liigitusest.....	20
2. UNGARI FRASEOLOGISMIDE TÕLKIMISMUSTRITEST TÕLKIMISEL EESTI JA UKRAINA KEELDE UNGARI-EESTI JA UNGARI-UKRAINA SÕNARAAMATU MATERJALI PÕHJAL.....	22
2.1. Tõlkimine ekvivalendi abil.....	22
2.2. Fraseoloogilise analoogia tõlkimismuster.....	41
2.3. Kontekstilise asenduse võtte fraseologismide tõlkimisel.....	45
2.4. Fraseologismi ümberkujundamine.....	45
2.5. Sõnasõnalise tõlke muster.....	47
2.6. Kirjeldav tõlge.....	48
3. UURIMUSE TULEMUSTE PÕHJAL TEHTUD JÄRELDUSED.....	50
3.1. Ungari fraseologismide tõlkimismustritest eesti ja ukraina keelde.....	50
3.2. Ungari fraseologismide tõlkimine eesti ja ukraina keelde ekvivalendi abil.....	52
KOKKUVÕTE.....	53
PE3IOME.....	54
KIRJANDUS.....	55
LISAD.....	58

SISSEJUHATUS

Teema kirjeldus

Selle magistritöö uurimisaineks on kahekeelsete sõnaraamatute ungari-eesti ja ungari-ukraina fraseoloogiline keelematerjal. Magistritöö ülesandeks on uurida välja, kirjeldada ja analüüsida ungari fraseologismide tõlkimismustreid, mida on kasutatud tõlkimisel eesti ja ukraina keelde. Tõlkimismuster on tõlkimisviis, mida on kasutatud tõlkimisel ühest keelest teise. Uurimistöö käigus selgub, missuguseid tõlkimisviise saab kasutada ungari fraseologismide tõlkimisel eesti ja ukraina keelde.

See magistritöö avab ungari fraseologismide tõlkimise võimalused ja tõlkimismustrite paljususe, kirjeldab, mis järjekorras võiks tõlkimisviise valida ungari fraseologismide tõlkimise puhul, s.t millist tõlkimismustrit võiks eelistada esimesena, ja juhul, kui seda ei saa rakendada, missugust kasutada järjekorras teisenä jne.

See uurimistöö sisaldab tõlkimismustrite valikuvõimalusi, mis võivad kasuks olla ungari keele õppijale ja uurijale. Samuti vaatleb magistritöö ungari fraseologismide tõlkimist nii eesti keelde, mis on ungari keele sugulaskeel, kui ka ukraina keelde, mis ei ole ungari keelega suguluses, aga on ungari keele naaberkeeleks.

Teema aktuaalsus

Tegemine fraseologismidega on huvipakkuv aines uurijatele, sest selle uurimise jooksul tuleb ilmsiks fraseologismide ulatuslik kujundlikkus, vormi variatiivsus ja nende lai tähenduslik pool, mis igale uurijale annab palju materjali analüüsimiseks. See omakorda teeb fraseologismide uurimise väljakutseks igale algajale uurijale, kuna selles on oma osa iga kindla autori subjektiivsel vaatenurgal ja individuaalselt igaühe uurija kogemuslikul tajul. Ka Siiri Kolka oma magistritöös tõdeb, et fraseoloogias on nii keeleteaduse kui ka folkloristika suunalt lähenedes jätkuvalt palju uurimisainest (Kolka 2010: 64).

Kas fraseoloogilise keeleainestiku uurija peab olema ilmtingimata eemalolev keelematerjalist, et vaadelda seda erapooletult või on vaja, et uurija oleks keele sees, et tunnetada fraseoloogilist materjali täies ulatuses? Uurimuse tegemiseks vajalik

distantseerumine uuritavast materjalist on fraseologismide uurimise puhul raskendav nüanss. Fraseologismide uurija peaks olema uuritava keelega põhjalikult kursis ja võimalikult palju keele sees, et aru saada fraseologismide tähendusest ja nende kasutamise ulatusest keelekontekstis ja keelekontekstist väljaspool. Samuti vastupidi: tegelemine fraseoloogilise materjaliga aitab uurijal tutvuda uuritava keelega sügavamalt ja põhjalikumalt. Nii et see teema on aktuaalne keeleõppijale ja keeleuurijale, annab mõtteainet ja analüüsimisvõimalusi fraseoloogia alal kitsamalt ja leksikoloogia alal laiemalt.

Uurimistöö eesmärgid

Selle magistritöö peamiseks eesmärgiks on ungari fraseologismide tõlkimismustrite väljaselgitamine, vaatlemine ja analüüsimine. Lähtekeeleks niisiis on ungari keel ja sihtkeelteks eesti ja ukraina keel. Sellega seotud võimalusi ja raskusi on kirjeldatud magistritöö praktilises osas.

Fraseoloogiline keelematerjal, mis on valitud ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatust, osutus mahukaks ja andis ülevaate ungari fraseologismide tõlkimismustritest eesti ja ukraina keelde. Samuti näitas keelematerjali ulatus ja sisu, kuivõrd keeruline võib olla fraseologismide objektiivne analüüsimine. Fraseologismide liigitamine tõlkimisviiside järgi tõi välja asjaolu, et fraseoloogiliste üksuste puhul on raske kindlalt määrata fraseologismi kuulumist ühte või teise liiki. Siinjuures tuleb mängu keelekasutaja tunnetuslik tajus, mis ei pruugi olla alati objektiivne. Seetõttu selles uurimistöös peatuti põhjalikumalt ühe tõlkimisviisi – tõlkimise ekvivalendi abil – vaatlusel. Seda tõlkimisviisi on uurijad (Lehtsalu, Liiv 1972, Baker 2011, Vlahov, Florin 2012) nimetanud ideaalseks, kuigi tõlkepraktikas harva võimalikuks lahenduseks.

Tabelites on toodud välja ungari fraseologismid koos ekvivalentsete vastetega eesti ja ukraina keeles. Peale tõlkimist ekvivalendi abil on töös põgusalt vaadeldud ka teisi tõlkimismustreid, mis ungari-eesti ja ungari-ukraina fraseoloogilise keelematerjali põhjal välja tulid. Näiteks fraseoloogiline analoogia, fraseoloogiline ümberkujundamine, sõnasõnaline ja kirjeldav tõlge, mis on siinses töös ka näidetega illustreeritud.

Teiseks eesmärgiks on toetava materjali pakkumine ungari keele õppijatele. Fraseologismid on elava keele lahutamatu osa, mille tundma õppimine on aeganõudev. Tõlkimine ungari keelest teistesse keeltesse eeldab ungari fraseoloogia tundmist. See aines on ulatuslik, teoorias ja praktikas laialt käsitletud. Selles uurimistöös tehtud analüüs ja analüüsitav materjal ise saab olla toetavaks aineseks ungari keele tudengitele, kes soovivad süveneda ungari keelde ja tundma õppida ungari fraseologismide kujundlikkust ja nende tõlkeiseärasusi teistesse keeltesse.

Teema uudsus

Fraseoloogiline ainek pakub suures ulatuses uurimisteemasid. Fraseologismide tõlkimise teema on üks nendest. See magistritöö võtab vaatluse alla ungari fraseologismide tõlkimisvõimalused eesti ja ukraina keelde. Selle töö uudsus seisneb selles, et töö allikmaterjaliks on võetud fraseoloogiline materjal kahest uusimast ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatust. Kõrvutatud on nendest kahest sõnaraamatust pärinevaid fraseologisme ja seejärel on uuritud nende puhul kasutusel olevaid tõlkimismustreid. Uurimistöö fraseoloogiline materjal on ulatuslik ja näitab, missugused ungari fraseoloogilised üksused on laialt kasutuses tänapäeval.

Uurimistöö allikmaterjal ja meetodid

Siinne magistritöö on tehtud kahe sõnaraamatu fraseoloogilise keelematerjali põhjal. Ungari fraseologismide tõlkimisviiside ehk tõlkimismustrite uurimise aluseks on võetud fraseoloogiline aines kahest uusimast ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatust (UES 2010, MUSZ I 2005, MUSZ II 2006).

Tõlkimise mustrid on välja selgitatud ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatus sisalduvate fraseologismide kõrvutamise abil.

Fraseologismide uurimisega kaasneb see raskus, et elava keele komponente, nagu nad on, võib olla keeruline paigutada analüüsiks kasutatava meetodi võtete alla. Magistritöö allikmaterjali läbivaatamise ja teooria käsitleste esialgse läbitöötamise käigus on jõutud järeldusele võtta aluseks meetod, kus fraseologisme kõrvutatakse ja liigitatakse nende tõlkimisviiside järgi.

Fraseoloogilise materjali mõtestamisel on magistritöös kasutatud võrdlusprotseduuri. Ühe ja sama välja tulnud tõlkimismustri kohta on otsitud informatsiooni erinevatest allikatest, mis tagab teatud kindluse faktide tõepära suhtes.

Fraseoloogiline allikmaterjal on klassifitseeritud tõlkimisviiside alusel. Põhjalikumalt on vaadeldud ühte tõlkimismustrit, mida peetakse fraseologismide tõlkimise puhul ideaalseks. Selleks on tõlkimine ekvivalendi abil.

Töö struktuur

Magistritöö jaguneb kolmeks põhiosaks, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Töö algab sissejuhatusega, seejärel on teoreetilist tausta kirjeldav osa, praktiline osa, kokkuvõte, allikmaterjali ja kirjanduse loend, ukrainakeelne resümee ja fraseoloogiline materjal, mis on pandud ülevaatlikkuse mõttes tabelitesse. Sissejuhatus annab ülevaate magistritöö teema valiku põhjustest, eesmärkidest. Selles mainitakse ka uurimistöö allikmaterjali, lühidalt kirjeldatakse meetodit, mida on töös kasutatud. Teoreetiline osa, mis järgneb sissejuhatusele, annab ülevaate põhimõistetest, mis on jälgitavad töös, fraseologismide tõlkimisest ning tõlkimismustritest.

Praktilises osas kirjeldatakse kuut tõlkimise mustrit Lehtsalu ja Liiva uurimusest (1972: 62–70), lisades teiste uurijate ja autori enda mõtteid ja arusaamasid. Viis kuuest tõlkimismustrist võetakse lähema vaatluse alla. Kontekstilise asenduse tõlkimismustrit on kirjeldatud, aga kuna selle töö keelematerjali juures seda ei saa rakendada, sellepärast ei kasutata ka seda magistritöö fraseoloogilise materjali rühmitamises, mis on võetud autori poolt selles töös analüüsiks ja toetavaks liigenduseks.

Esimene peatükk *Fraseologismide tõlkimismustrite teoreetilisest taustast* sisaldab neli alapeatükki. Esimeses alapeatükis avatakse tööd läbivad põhimõisted. Need on fraseologism ehk fraseoloogiline üksus, fraseoloogia, idioom, kõnekäänd, fraseoloogiline materjal, lähtekeel, sihtkeel, tõlkimine, tõlkimismuster, tõlkimisviis, fraseoloogiline ekvivalent, fraseoloogiline analoogia, kontekstiline asendus, fraseologismi ümberkujundamine, sõnasõnaline tõlge, kirjeldav tõlge. Fraseoloogilise keelematerjali lähtekeeleks on ungari, sihtkeelteks eesti ja ukraina keel.

Teises alapeatükis on magistritööks valitud uurimismeetodi kirjeldus ja uurimistöö käigu lahtiseletamine. Selles osas on kirjeldatud, kuidas on saadud allikmaterjal magistritöö kirjutamiseks. Uurimistöö materjaliks on ungari-eesti (UES 2010) ja ungari-ukraina (MUSZ I 2005, MUSZ II 2006) sõnaraamatute fraseoloogiline keelematerjal. On kirjeldatud, kuidas see allikmaterjal on valitud, sisestatud tabelisse, mis põhimõtetel fraseologisme on omavahel kõrvutatud ja lõpuks mis meetodi järgi analüüsitud. Meetodi valik toimus töö käigus, kui allikmaterjal oli läbi vaadatud ja osaliselt lahti mõtestatud. Siis valiti, mis meetod oleks sobiv selleks, et vaadelda fraseoloogilist materjali tõlkimise vaatenurgast ja et analüüsida fraseologisme, lähtudes sellest, mis viisi on nende tõlkimisel kasutatud. Üksikasjalikult on vaadeldud ühte fraseologismide tõlkimisviisidest: tõlkimist ekvivalendi abil.

Kolmandas alapeatükis on kirjeldatud tõlkimist kui protsessi, peatutud ka fraseologismi mõistel põhjalikumalt, on lahti mõtestatud fraseologismide tõlkimise teema üldisemal taustal. Tõlkimine kui aegavõttev ja keelesse süvenev protsess omandab fraseologismide tõlkimise puhul spetsiifilisi iseärasusi, millele tuleks tähelepanu pöörata. „Sõnaühendite tõlkimise probleemide hulgas on kõige keerukam fraseologismide tõlkimine“ (Lehtsalu, Liiv 1972: 62).

Magistritöö esimese osa neljandas alapeatükis kirjeldatakse üksikasjalikult fraseologismide tõlkimismustreid, mida teises põhiosas võetakse fraseoloogilise materjali analüüsi aluseks. Kirjeldatakse fraseologismide tõlkimisviiside teoreetilist tausta Lehtsalu ja Liivi järgi (Lehtsalu, Liiv 1972: 62). Nende töö järgi on olemas sellised fraseoloogiliste ühendite peamised tõlkimisviisid:

- 1) *tõlkimine ekvivalendi abil;*
- 2) *fraseoloogiline analoogia;*
- 3) *kontekstiline asendus;*
- 4) *fraseoloogiline ümberkujundamine;*
- 5) *sõnasõnaline tõlge;*
- 6) *kirjeldav tõlge.*

Kontekstiline asendus ei tule selles magistritöös laiemalt kõne alla, kuna selle töö fraseoloogilist materjali ei saa vaadelda kontekstist lähtuvalt. Allikmaterjal uurimuse tegemiseks on selles magistritöös võetud kahekeelsetest sõnaraamatutest, kus fraseologismid on välja võetud tekstisisesest kontekstist ja on esitatud isoleeritud kujul. Sellepärast kontekstilise asenduse tõlkimismustrit mainitakse selles töös, aga ei rakendata analüüsi tegemisse.

Töö praktilises osas on näidatud ja analüüsitud fraseoloogilist allikmaterjali tõlkimisprotsessist lähtuvalt tõlkimisviiside kaupa. Põhjalikumalt on käsitletud tõlkimist ekvivalendi abil. Teiste tõlkimisviiside puhul on toodud üksikud illustratiivsed näited.

Uurimistöö kolmandas osas on võetud kõne alla analüüsi käigus saadud tulemused. Kokkuvõttes on neid lühidalt kirjeldatud.

1. FRASEOLOGISMIDE TÕLKIMISMUSTRITE TEOREETILISEST TAUSTAST

1.1. Uurimistöös kasutatavad põhimõisted

Selle töö põhilisteks mõisteteks on: fraseologism ehk fraseoloogiline üksus, fraseoloogia, idioom, kõnekäänd, fraseoloogiline materjal, lähtekeel, sihtkeel, tõlkimine, tõlkimismuster, tõlkimisviis, fraseoloogiline ekvivalent, fraseoloogiline analoogia, kontekstiline asendus, fraseologismi ümberkujundamine, sõnasõnaline tõlge, kirjeldav tõlge.

Fraseologism on tähenduslikult kokkusulanud püsiv sõnaühend, eriti idioom, püsivõrdlus vms (EKSS 2009: 390); idioom on püsiühend, mille kogutähendus ei tulene ühendit moodustavate sõnade tähendussummast (EKSS 2009: 570).

Eesti keele käsiraamatu järgi **fraseologism** ehk **fraseoloogiline üksus** on „keeles laialt käibiv püsiv tavapärane sõnade ühend, millele on omane osade tähenduslik kokkukuulumine ning harilikult ka metafoorsus. Fraseologismidena esinevad idioomid, võrdlused, kõnekäänud jm“. (EKKR 2000: 520).

Fraseoloogia on „1. fraseologisme uuriv keeleteaduse haru; 2. teatavale keelele või kasutajaskonnale omased fraseologismid.“ Kolmandas tähenduses kirjeldab see mõiste tühju, kõlavaid fraase, paljusõnalisust. (EKSS 2009: 390).

Üheks fraseologismide liigiks on Eesti keele käsiraamatu järgi **idioom** (EKKR 2000: 520), „püsiühend, mille kogutähendus ei tulene ühendit moodustavate sõnade tähendussummast; sõna-sõnalt teise keelde mittetõlgitav püsiühend või keeleline omapärasus (EKSS 2009: 570). Eesti keele käsiraamat nimetab idioomi mõiste tähenduse kasutamist fraseologismi sünonüümina ebatäpseks (EKKR 2000: 520), sellepärast siinses töös fraseologismi sünonüümiks idioomi ei kasutata, vaid kõne alla tuleb fraseoloogiline üksus.

Kuna arvukalt esindatud fraseologismiliik on kõnekäänd (EKKR 2000: 521), on see esindatud ka siin töös mõistete seas. **Kõnekäänd** on „rahvapärane piltlik ütlus mingi olukorra, nähtuse, eseme, omaduse vm.“ (EKSS 2009:). Kõnekäänud võivad olla esindatud püsivate sõnapaaride, metafoorsete ütluste, retooriliste hüüatuste ja küsimuste kujul. (EKKR 2000: 521).

Fraseoloogiline materjal on selles töös allikmaterjaliks ning pärineb ungari-eesti (UES 2010) ja ungari-ukraina sõnaraamatust (MUSZ I 2005, MUSZ II 2006).

Lähtekeel on keel, millest tõlgitakse (Pihlak, Krikk 2000: 9).

Sihtkeel on keel, millesse tõlgitakse (ibid.).

Tõlkimine on protsess, mis toimub alati ühesuunaliselt: lähtekeelest sihtkeelde (ibid.)

Tõlkimismustri all on mõeldud tõlkimisviisi, mida on kasutatud tõlkimisel ühest keelest teise. Mõiste tõlkimismuster viitab fraseologismide tõlkimisviiside värvikusele.

Tõlkimisviisi kasutatakse siin töös tõlkimismustri sünonüümina.

Mõiste **ekvivalent** esineb siinses töös seoses fraseologismide **tõlkimisega ekvivalendi abil**, ja see tähendab sihtkeele fraseologismi, mis põhineb samal kujundil ning vastab samale tähendusele, mis on lähtekeele fraseologismil (Lehtsalu, Liiv 1972: 62).

Fraseoloogiline analoogia tähendab fraseologismi tõlkimisel selliste sihtkeeles leiduvate fraseologismide kasutamist, mis on tähenduslikult analoogilised, aga mis erinevad kujundi poolest (Lehtsalu, Liiv 1972: 63).

Kontekstiline asendus toimub siis, kui fraseologismi tõlkimiseks valitakse selline fraseologism, mis leksikaalselt tähenduselt ei ole täpne, aga annab edasi vastavas kontekstis autori mõtte. Seda võtet kasutatakse siis, kui sihtkeeles puudub lähtekeele fraseologismile nii ekvivalentne kui ka analoogiline vaste. (Lehtsalu, Liiv 1972: 66) Siinses magistritöös mainitakse seda tõlkimisviisi, aga analüüsis ei kasutata, kuna fraseoloogiline materjal, mis on kogutud selleks magistritööks, on välja võetud kontekstist ja on esitatud sõnaraamatus iseseisva näitena.

Fraseoloogiline ümberkujundamine on tõlkimise võte, mil lähtekeele fraseologismi elemente muudetakse, lähendades seda sihtkeeles juba olemasolevale ühendile. Nii luuakse fraseologism, mis kõlab sihtkeele jaoks omasena. (Lehtsalu, Liiv 1972: 67)

Sõnasõnaline tõlge on kasutatav sel juhul, kui lähtekeele fraseologismile ei ole võimalik leida sihtkeeles ekvivalenti ega analoogiat. Seda tõlkimisviisi on soovitatav kasutada ainult siis, kui sõnasõnaliselt tõlgitud fraseologism on sihtkeele normidele vastav ja kõlab selles loomulikult. (Lehtsalu, Liiv 1972: 67)

Kirjeldav tõlge tähendab lähtekeele fraseologismi tähenduse seletamist sõna või vaba sõnaühendi abil. Seda tõlkimisviisi saab kasutada siis, kui teiste tõlkimisvõtete abil ei ole võimalik fraseologismi tõlkida. (Lehtsalu, Liiv 1972: 69)

Fraseoloogiliste üksuste seas on eri tüüpi väljendeid. On neid, millistel on juurdunud kindel vorm, ja millistel üksuse ülesehitus ei muutu. On ka selliseid, mis teatud määral võivad oma komponente vahetada. Fraseologismid võivad esineda eraldi iseseisvate lausetena või lausesse sulanduvate väljenditena. (Forgács 2007: 19).

Selle uurimistöö fraseoloogilises materjalis leidub selliseid fraseologisme, mis on moodustatud kindlal kujul ja mis ei luba vahetada komponente oma raamistiku sees.

Näiteks:

ung itt van a kutya elásva

ee vaat kuhu koer on maetud

On ka neid, mille väline vorm võib teatud määral muutuda, näiteks fraseoloogilise materjali vaatluse käigus tuli ette, et ungari-eesti sõnaraamatus oli fraseologism esitatud ühel kujul, ungari-ukraina sõnaraamatus – teisel kujul. Näiteks sõnajärg võis muutuda:

ung nem látja a fától az erdőt, a fától nem látja az erdőt

ee ei näe puude taga metsa

ung az ár ellen úszik, úszik az ár ellen

ee vastuvoolu ujuma

Aga ikkagi komponentide koha vahetamine fraseoloogilise üksuse sees on võimalik ainult teatud määral. Nende muudatuste võimalused on küllaltki piiratud ühe fraseologismi sees.

Ühel väljendil võib olla ka kaks tähendust: üks sõnasõnaline ja teine – ülekantud. Viimase puhul on tegemist fraseoloogilise tähendusega. Selletaolisi väljendeid kasutatakse näiteks naljades, reklaamis. Kõneleja saab neid kasutada mänguliselt oma kõnes või kirjalikus tekstis. (Forgács 2007: 19). Kahetähenduslikud väljendid näiteks võivad olla need:

ung kosarat ad vkinek

ee kellelegi korvi andma

ung bal lábbal kelt fel

ee ta on vasaku jalaga (voodist) tõusnud

Peatükis *Fraseologismide tõlkimisest* tuleb juttu sellest, et Mona Baker nimetab selletaolist kahetähenduslikkust üheks põhjuseks, miks tõlkija võib fraseologismi üldsegi mitte ära tunda. (Baker 2011: 69).

Fraseoloogilisi ühendeid kasutatakse tavakõnes, aga ka avalikus keelekasutuses, näiteks teeninduses, ajakirjade artiklites, internetis. Fraseologismid tulevad kõne või teksti sisse siis, kui tahetakse midagi rõhutada, muuta esteetilisemaks, huvitavamaks või atraktiivsemaks. (Markus 2007: 61 – 62).

1.2. Uurimismeetodist ja uurimistöö käigust

Siinne magistritöö tegeleb fraseologismide tõlkimismustrite väljaselgitamisega, vaatleb, kuidas on võimalik fraseologisme tõlkida ja näidete põhjal annab teada, kuidas ühe või teise tõlkimisviisi tulemus välja näeb.

Uuritavaks materjaliks on välja valitud fraseoloogismid kahest kahekeelsest sõnaraamatust: uusimatest ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatust (UES 2010, MUSZ I 2005, MUSZ II 2006). Keskendutakse ungari fraseologismidele kui lähtematerjalile. Seejärel uuritakse ungari fraseologismi tõlkimismustreid tõlkimisel eesti ja ukraina keelde, vaadeldes erinevaid tõlkimisvõimalusi ja kirjeldades ka teisi juhtumeid, mis töö käigus välja tulid.

Ungari-eesti sõnaraamat on välja antud 2010. aastal. Sõnaraamat sisaldab ligi 42 000 märksõna. Fraseologismid sõnaartiklites on märgitud rombikujulise tähisega – ◇. Ungari-eesti sõnaraamatus esitatakse rombimärgi järel kõnekäände, vanasõnu ja muid püsiväljendeid (UES 2010). Kokku on sõnaraamatus 1272 sõnaartiklit, mis sisaldavad fraseoloogilisi ühendeid. Ühes sõnaartiklis võib olla esitatud mitu fraseologismi. Üks sõnaartikkel, milles leiduvad näited fraseologismidest, näeb välja ungari-eesti sõnaraamatus nii:

ajandék [~ot, ~a, ~ok] kingitus, kink; **születésnapi** ~ sünnipäevakink; **~ba ad** kinkima; **~ba kap** kingiks saama; **~ot ad vkinek** kinkima kellelegi ◇ ~ **lónak ne nézd a fogát** kingitud hobuse suhu ei vaadata

Ungari-ukraina sõnaraamatu esimene köide on ilmunud 2005. aastal ja teine köide 2006. aastal. Kaheköiteline sõnaraamat sisaldab 71 107 sõnaartiklit ning fraseologismid on sõnaraamatus esitatud nelinurga □ märgi järel. Kokku on sõnaraamatus 650 sõnaartiklit, mis sisaldavad fraseoloogilisi ühendeid. Ungari-ukraina sõnaraamatus on määratletud, et □ märgi järel esitatakse vanasõnu ja fraseoloogilisi väljendeid. Ühes sõnaartiklis võib olla esitatud mitu fraseologismi ning sõnaartikkel, milles leiduvad näited fraseologismidest, näeb ungari-ukraina sõnaraamatus välja nii:

ajandék -ot, -a, -ok 1. дар -ру; подарунок, дарунок -нка; *biz* гостінець -нця 2.
jelzõként дарований, подарований -на, -не; □ ~ lónak nem nézik a fogát
дарованому конёві в зýби не дівляться зубів не лічать

Töö käik nägi välja nii, et alguses kõik fraseologismina märgitud väljendid pandi tabelisse. Ungari-eesti sõnaraamatu koostajatelt oli saadud failina sõnaraamatu eksemplar, millest valiti väljendid, märgitud ◇ kujuga. Hiljem kontrolliti veel üks kord sõnaraamatust üle, kas kõik fraseologismid said välja kirjutatud. Ungari-ukraina sõnaraamatust fraseoloogilise materjali välja kirjutamine käis käsitsi. Seejärel pandi mõlema sõnaraamatu materjal kõrvuti tabelisse. Seejärel vaadati üle sõnaraamatus need kohad, kus ühes sõnaraamatus leidis sõnaartiklis fraseologism, teises aga mitte. Kui teises sõnaraamatus ikkagi leiti samasugune väljend, mis ei olnud aga märgitud kui fraseologism, lisati see tabelisse märkega *, ja kasutati edaspidises analüüsis. Toimiti nii, sest fraseologism on lai mõiste ja tuli ette juhtumeid, mil ungari-eesti sõnaraamatus oli väljend märgitud fraseologismina, ungari-ukraina sõnaraamatus aga ei olnud, ja vastupidi. Kui aga ühes sõnaraamatus võeti väljend vaatlusele kui fraseoloogiline ühend, pidas magistritöö autor vajalikuks kontrollida üle selle väljendi olemasolu veel teises sõnaraamatus. Mõned fraseologismid on niivõrd juurdunud keelde ja saanud nii loomulikuks keele osaks, et mõnikord neid ei oska enam vaadata kui fraseologismi. Samas fraseologism on nii lai mõiste, mis toetub tihti subjektiivsusele ja üksikisiku kogemuslikule tunnetusele, et töö autori poolest oli tähtis võtta analüüsi alla need ühendid, mis ühes sõnaraamatus olid fraseologismi märgi all ja teises mitte.

Järgmisena valiti sellest tabelist need ungari fraseologismid eesti- ja ukrainakeelsete vastetega, mis olid olemas mõlemas sõnaraamatus. Seega analüüsi alla olid võetud need ungari fraseologismid, mis olid esitatud nii ungari-eesti kui ka ungari-ukraina sõnaraamatus samal kujul või veidi muudetud kujul (näiteks võis sõnaraamatutes erineda ungari fraseologismis sõnade järjekord, verbi isikuvormid vms).

Tabelit ungari fraseologismidega, millised olid olemas mõlemas – ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatus – ei ole lisatud töösse, kuna töö lisad paisuksid seetõttu veel suuremaks. Ülevaatlikkuse mõttes on töösse lisatud tabel (Lisad: Tabel 1), mis sisaldab fraseologisme, mis on esindatud mõlemas sõnaraamatus. Sellest tabelid olid võetud fraseologismid analüüsi jaoks. Tabelis on ka väljendid, mis ühes sõnaraamatus ei olnud märgitud kui fraseologismid, kuid teises olid tähistatud $\diamond$ või $\square$ märgiga. Need väljendid on märgitud tabelis tähisega*.

Tabelis kõrvuti olevad ungari fraseologismid, millistele leidsid vasted nii eesti kui ukraina keeles, jagati rühmadeks tõlkimismustri kasutamise alusel, toetudes Urve Lehtsalu ja Gustav Liivi tõlkimisviiside jaotusele (1972: 62 – 70). Esimeseks ja kõige selgemalt piiritletud rühmaks kujunes fraseoloogilise ekvivalendi tõlkimisviisi abil tõlgitud ungari fraseologismid, see tähendab need ungarikeelsed fraseoloogilised ühendid, millistel on olemas ekvivalentsed (samasugused tähenduse ja kujundi poolest) vasted nii eesti kui ukraina keeles või siis ühes keeles neist. See rühm jagunes kolmeks alarühmaks ja kolm tabelit, mis illustreerivad seda fraseologismide tõlkimismustrit, on lisatud töö lõppu (Lisad: Tabel 2., Tabel 3., Tabel 4.) ning tõlkimine ekvivalentsete vastete abil tulebki töös põhjalikuma vaatluse alla. Fraseoloogiliste üksuste ideaalseim tõlkimismuster, milleks uurijad nimetavad tõlkimist ekvivalendi abil (Lehtsalu, Liiv 1972, Baker 2011, Vlahov, Florin 2012), jagunes ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatu materjali põhjal kolmeks alarühmaks (Lisad: Tabel 2., Tabel 3., Tabel 4.):

- a) ungari fraseologismid, millistele mõlemas sõnaraamatus leiduvad eesti ja ukraina keeles samad vasted nii tähenduse kui kujundi poolest;

- b) ungari fraseologismid, millistele ungari-eesti sõnaraamatus on olemas samad vasted nii tähenduse kui kujundi poolest, kuid ungari-ukraina sõnaraamatus on need tõlgitud teistsuguse tõlkimismustri abil;
- c) ungari fraseologismid, millistele ungari-ukraina sõnaraamatus on olemas samad vasted nii tähenduse kui kujundi poolest, kuid ungari-eesti sõnaraamatus on nende tõlkimiseks kasutatud teistsugust tõlkimisviisi.

„Tõlkimist võib määratleda järgmiselt: see on ühe keele tekstimaterjali asendamine ekvivalentse tekstimaterjaliga teises keeles“ (Pihlak, Krikk 2000: 9). Ungari fraseologismide tõlkimismustrite välja selgitamiseks oli aluseks võetud Lehtsalu ja Liivi viiest osast koosnev tõlkimisviiside liigitus. Võrdlemiseks on vaadeldud ka Mona Baker'i ning Sergei Vlahovi ja Sider Florini fraseologismide tõlkimisviiside käsitlusi. Lehtsalu ja Liiv kirjeldavad viit fraseologismide tõlkimisviisi, mis on seotud tekstis olevate fraseologismidega.

Aluseks võetud tõlkimisviiside liigitus katab võimalikud tõlkimismustrite variandid, kirjeldab ja mõtestab lahti fraseologismide tõlkimisega seotud raskused. Sobitamine nendele tõlkimisviisidele toimus uurimistöö käigus, kui oli läbi töötatud esialgne hulk materjali, mis käsitleb fraseoloogia uurimist. Lehtsalu ja Liivi liigitus oli sobiv fraseoloogilise materjali jaoks, mis oli saadud kahest sõnaraamatust: ungari-eesti ja ungari-ukraina omast. See liigitus on sobiv fraseoloogilise materjali analüüsimiseks tõlkimisest ja tõlkimisviisidest lähtudes. Siinses töös on põhjalikumalt peatunud ühel tõlkimisviisil, mida on käsitletud Lehtsalu ja Liivi tõlkimismustrite liigituses (Lehtsalu, Liiv 1972) ja mis on kõne all ka Baker'il (Baker 2011) ning Vlahovil ja Florinil (Vlahov, Florin 2012) – tõlkimisel ekvivalendi abil. Teiste tõlkimisviiside illustreerimiseks on siinses töös esitatud mõned näited tekstis. Ülevaate tõlkimisviisist ekvivalendi abil saab selles magistritöös kolmest tabelist, mis on esitatud töö lisades. (Lisad: Tabel 2., Tabel 3., Tabel 4.)

Selles töös nimetatakse tõlkimisviise tõlkimismustriteks, et kirjeldada fraseologismide tõlkimise värvikust, kreatiivsust ja mitmekesist võimaluste valikut. Ühte Lehtsalu ja Liivi tõlkimisviisidest ei saanud rakendada selle töö fraseoloogilise materjali juures,

kuna sõnaraamatutest kogutud keelematerjalil puudus kontekst. Seetõttu eelmainitud tõlkimisviisil selles magistritöös pole kauem peatunud, aga lühike kirjeldus selle kohta on siin olemas.

1.3. Fraseologismide tõlkimisest

Selle magistritöö fraseoloogiline materjal on keele loomulikust kontekstist välja võetud, vaatluse alla on võetud fraseologismid, mis on püsivad kujundlikud väljendid keeles. Kui aga mõelda fraseologismide tõlkimisele, siis tõlkimise protsess on fraseologismide puhul sama keerukas ja mahukas kui ühe tervikliku teksti puhul. Kõik need etapid, mis tõlkija läbib teksti tõlkimise käigus, on aktuaalsed ja tulevad abiks tõlkijale, kes parajasti tõlgib fraseologisme.

Tõlketooria tegeleb keeltevaheliste suhetega, sellepärast kuulub see võrdleva keeleteaduse valdkonda. Tõlkida võib ühest keelest teise sõltumata sellest, kas need keeled on suguluses või mitte, sõltumata ka ruumilistest, ajalistest, sotsiaalsetest või muudest suhetest, mis on olemas keelte vahel. (Pihlak, Krikk 2000: 9).

Tamás Forgács kirjutab, et ühe keele sõnavara laienemine ei toimu üksnes uute sõnade loomise, võõrsõnade laenamise abil ja sõnade uue tähenduse omandamise läbi, vaid ka siis, kui vabad väljendid muutuvad fikseerituks oma vormi ja tähenduse poolest ning saavad ühe keele sõnavara uuteks osisteks. (Forgács 2007: 15). Seega fraseologismid toovad keelde uut elu ning nende tundmine ja suutmine neid võõrkeeltest tõlkida on oluline keele funktsioonide mõistmiseks.

Anneli Baran käsitleb oma doktoriväitekirjas eesti keele fraseoloogilist ainet fraseoloogia üldprobleemistiku taustal. Anneli Baran tõdeb, et fraseoloogia on väga mitmekesine aines, kuhu kuuluvad nii idioomid, kollokatsioonid, millega tegelevad lingvistid, kui ka kõnekäänud, millega tegelevad folkloristid. Fraseologismid erinevad ka oma püsivuse ja kujundlikkuse astme poolest. Fraseologisme on raske analüüsida. Nad esinevad spontaanses kõnes ja raskused algavad juba fraseologismide äratundmisel. (Baran 2011: 9)

Mittetõlgitavuse skaalal fraseologismid on peaaegu et esimesel kohal. Fraseoloogiliste üksuste rasket tõlgitavust märgivad ära kõik uurijad. Seda küsimust tõstavad üles kui mitte kõik, siis enamus fraseoloogia uurijaid-teoreetikuid (Vlahov, Florin 2012: 203).

Mona Baker nimetab fraseologisme külmutatud mustriteks, mis lubavad oma vormile vähese või olematu variatiivsuse ja mis kannavad tähendust, mida tihtipeale ei saa tuletada nendes sisaldavate sõnade tähendusest. Tavaliselt fraseologismi kasutaja ei saa muuta selles sõnade järjekorda, ära jätta fraseologismi seest mingit sõna, või lisada seda juurde, ei saa asendada fraseologismis olevat sõna teisega ega muuta fraseoloogilise üksuse grammatilist struktuuri. (Baker 2011: 67).

Esimene raskus, millega tõlkija puutub kokku fraseologismi tõlkimisel, on see, et ta peab olema suuteline fraseologismi tekstis ära tundma. See ei ole alati nii ilmne. Vlahov ja Florin märgivad ära sama asja: esimene samm fraseoloogiliste üksuste tõlkimise juures on nende äratundmine tekstis. (Vlahov, Florin 2012: 203). Nad hoiatavad, et fraseoloogilised üksused ei ole kergesti äratuntavad. Tõlkija võib neid pidada ekslikul moel tavalisteks väljenditeks.

Teiseks raskuseks nimetavad Vlahov ja Florin fraseologismi vastuvõtmist selle õige tähendusega. Juhtub, et tõlkija ei saa lõpuni võõrkeele fraseologismist aru, seepärast tõlgendab seda valesti. Nii võib ette tulla, et fraseologism tõlgitakse sihtkeelde valesti, mis toob endaga kaasa konteksti vääriti mõistmise lugeja või kuulaja poolt. (Vlahov, Florin 2012: 205).

On küll olemas fraseologisme, mis on rohkem/lihtsamini äratuntavad kui teised (Baker 2011: 67).

Need fraseoloogilised üksused, mis on tekstis või kõnes kergesti äraaimatavad, on sellised väljendid, mis jutustavad ebatavalisi asju. Näiteks mõned fraseologismid ungari-eesti sõnaraamatust: *teeb sääsest/kärksest elevandi* (tähtsusetut asja tähtsana esitama, liialdama (FSR 2000: 181)), *õnnesärgis sündinud* ('kõiges kergesti edu saavutama, ähvardavatest ohtudest puutumata jääma' (FSR 2000: 575)).

Kergesti äratuntavad on ka fraseologismid, mis sisaldavad imelikke sõnade konstruktsioone, mis ei järgi grammatikareegleid, nii et tundub, et väljend on koostatud valesti (Baker 2011: 69).

Teiste sõnadega, mida raskem on väljendist tekstis aru saada ja mida vähem mõistlikku tähendust ta omab antud kontekstis, seda suurem on tõenäosus, et tõlkijal on tegemist fraseologismiga. Fraseoloogiline üksus on äratuntav ka selle poolest, et seda ei ole võimalik tõlkida sõna sõnalt. (ibid.)

Mona Baker nimetab kaks põhjust, miks tõlkijal, kes ei ole veel antud fraseologismiga tuttav, võib tekkida raskusi selle tõlgendamisel. Esimene põhjus on see, et mõned fraseologismid on eksitavad. Nad küll võivad välja näha läbipaistvad ja võivad pakkuda mõistlikku grammatilist tõlgendust, nii et ümbritsevas tekstis ei näita nad oma fraseoloogilist tähendust välja, aga on siiski fraseologismid. (Baker 2011: 69) Siinkohal paar näidet ungari-eesti sõnaraamatust: *naisel on püksid jalas* ('naine juhib'), *üle oma varju hüppama* ('ületama oma võimalusi ja oskusi').

Sellised fraseologismid lubavad endaga kergesti manipuleerida kõnelejate ja kirjanike poolt, kes võivad mõnikord mängida kõnes või tekstis väljendi mõlema – nii sõna-sõnalise kui ka fraseoloogilise tähendusega. Sellisel juhtumil tõlkija, kes ei ole tuttav selle väljendi fraseoloogilise tähendusega, võib kergesti vastu võtta sõnasõnalise ja jätta fraseologismi kahe silma vahele. (ibid.)

Teine põhjus on selles, et fraseologismil võib lähtekeeles olla väga lähedane vaste sihtkeeles, mis väliselt näeb välja sarnane, aga millel on osaliselt või täielikult teistsugune tähendus. Juhtumid, kus fraseologismid on väliselt sarnased, aga tähenduse poolest erinevad, võivad eksitada ettevaatamatut tõlkijat, kes võib eksitavalt kasutada tõlkimisel väliselt sarnast fraseologismi, aga hoopis teise mitte sobiva tähendusega. (Baker 2011: 70)

Peale seda, et tõlkija peab olema valvas sellega, et kõnelejad ja kirjanikud võivad manipuleerida fraseologismide kasutamisega ja võimaliku segadusega, mida võib tekitada lähtekeele ja sihtkeele fraseoloogiliste üksuste sarnasus, peab tõlkija samuti

arvestama keelenditega, mis ümbritsevad igat väljendit, mis ei ole otsekoheselt tõlgitav. Fraseologismid käituvad lauses kui üks tervik, selle komponendid – sõnad – võivad kaotada selles oma tähenduse. (ibid.)

Seega oskus eristada väljendite tähendust lausetes on tõlkija jaoks, kes töötab võõrkeeltega, hindamatu. (Baker 2011: 70 –71).

Viis, kuidas fraseologism võib olla tõlgitud teise keelde oleneb paljudest faktoritest. Küsimus ei ole ainult selles, kas sihtkeeles on olemas sarnane fraseoloogiline üksus. Paljudel juhtudel oleneb fraseologismi tõlkimise mudel kontekstist, milles fraseoloogiline üksus esineb. Kui Lehtsalu ja Liiv nimetavad tõlkimist fraseoloogilise ekvivalendi abil kõige ideaalsemaks, kuid harva võimalikuks lahenduseks (Lehtsalu, Liiv 1972: 70), siis Mona Baker väidab, et sihtkeeles ekvivalendi leidmine nii kujundi kui tähenduse poolest võib tunduda ideaalseks otsuseks, aga see pole alati nii. Ta viitab sellele, et tuleb uurida teksti ja selle stiili, ka teisi asjaolusid. (Baker 2011: 76). Baker'i selline märkus on tähtis tõlkimisviiside vaatllemisel. Siin töös on arvestatud sellega, et Baker pöörab tähelepanu nendele fraseologismidele, mis on ümbritsetud tekstilise kontekstiga. Tekstis esinevate fraseologismide tõlkimine võib tõesti luua vajaduse otsida teisi lahendusi, kui näiteks sihtkeeles olev fraseoloogiline ekvivalent ei sobi teksti stiiliga.

Vaadeldes fraseoloogilist materjali, mis on valitud kahekeelsetest sõnaraamatutest, sinne uurimus pöörab tähelepanu nendele juhtumitele, mil fraseologismid on tekstist välja rebitud ja elavad oma elu eraldi kontekstist. Sellepärast tõlkimismustrit ekvivalendi abil käesoleva fraseoloogilise materjali puhul on peetud siinkohal märkimisväärseks keelte kokkupuutumiskohaks, mis on väärt mainimist ja esile tõstmist. Seetõttu selle töö uurimuses võetakse põhjalikuma tähelepanu alla fraseologismide tõlkimine ekvivalendi abil. Vaadeldakse, missugused fraseologismid on uurimistöö fraseoloogilise materjali hulgas kõigis kolmes keeles - ungari, eesti ja ukraina keeles - ühised.

Kontekstiga arvestamine on oluline faktor fraseologismide tõlkimisel. Tihti tuleb otsida teistsugust tõlkimislahendust isegi siis, kui lähtekeele fraseologismil on ekvivalendi vaste sihtkeeles täiesti olemas. (Vlahov, Florin 2012: 205). Arvestades, kui võrd suur osa fraseologismide määramisel on uurija subjektiivsusel ja keeletajul, võib oletada, et nende tõlkimine on samuti mitte üheselt võetav protsess. Iga tõlkija otsib fraseologismide tõlkimisel lahendust vastavalt sellele, kui kogenud tõlkija ja kui teadlik võõrkeele kasutaja ta on.

Kui fraseoloogiline üksus on ära tuntud ja tõlgendatud õigesti, tuleb järgmise sammuna teha otsus, kuidas seda fraseologismi sihtkeelde tõlkida.

1.4. Fraseologismide tõlkimismustrid

Siin tuleb esitusele kolm tõlkimisviiside käsitlust: Urve Lehtsalu ja Gustav Liivi liigitus (Lehtsalu, Liiv 1972), Mona Baker'i (Baker 2011) ning Sergei Vlahovi ja Sider Florini oma (Vlahov, Florin 2012).

„Tõlkimine, kui protsess on ühesuunaline, s.t toimub alati ühes teatud suunas — lähtekeelest sihtkeelde“. (Pihlak, Krikk 2000 : 9)

Urve Lehtsalu ja Gustav Liiv eristavad kuus põhilist fraseologismide tõlkimisviisi:

- 1) *tõlkimine ekvivalendi abil*, kus tõlkimiseks kasutatakse sihtkeeles leiduvat fraseoloogilist ekvivalenti;
- 2) *fraseoloogiline analoogia* – kasutatakse sellist tõlkekeeles leiduvat fraseologismi, mis on tähenduslikult funktsioonilt analoogiline tõlgitava ühendiga, aga edasi antud erineva kujundiga;
- 3) *kontekstiline asendus* – sellise fraseologismi leidmine, mis ei ole küll täpne leksikaalselt tähenduselt, mis aga vastavas kontekstis autori mõtte edasi annab;
- 4) *fraseologismi ümberkujundamine* – fraseologismi komponentide muutmine, lähendades seda sihtkeeles juba olemasolevale ühendile;
- 5) *sõnasõnaline tõlge*;

- 6) kui ei saa kasutada ühtki eelnimetatud tõlkimisviisi, tuleb kasutada *kirjeldavat tõlget*: seletada fraseologismi tähendust sõna või vaba sõnaühendi abil. (Lehtsalu, Liiv 1972: 62 – 70).

Mona Baker toob samuti kuus põhilist tõlkimismustrit, millisteks tema liigituse järgi on:

- 1) *tõlkimine ekvivalendi abil*;
- 2) *tõlkimine analoogse vaste abil*;
- 3) *lähtekeele fraseologismi laenamine sihtkeelde*;
- 4) *tõlkimine parafraseerimise abil*;
- 5) *sõnasõnaline mänguline tõlge* – tõlkimisviis, mis näitab tõlgitud fraseologismi erilisust tekstis, kuigi see on tõlgitud sõnasõnaliselt;
- 6) *kirjeldav tõlge* (Baker 2011: 78 – 86).

Sergei Vlahovi ja Sider Florini käsitluses fraseologismide tõlkimine jaguneb kaheks rühmaks: *fraseoloogiline tõlkimine* ja *mittefraseoloogiline tõlkimine*. Fraseoloogiline tõlkimine omakorda jaguneb kolmeks:

- 1) *tõlkimine fraseoloogilise ekvivalendi abil*, siia kuulub ka tõlkimine osalise fraseoloogilise ekvivalendi abil ning ka ligikaudne tõlkimine fraseoloogilise ekvivalendi abil;
- 2) *tõlkimine fraseoloogilise analoogia kaudu*: sihtkeele fraseologismi kujund võib olla väga lähedane lähtekeele omale, teine võimalus on, et lähtekeele ja sihtkeele fraseologismide kujundid on täiesti erinevad, aga see ei sega neil edasi anda ühte ja sama tähendust;
- 3) *tõlkimine individuaalsete ekvivalentide abil*, mis tähendab, et kui lähtekeele fraseoloogilisel ühendil ei ole vastet sihtkeeles, tõlkija valib viisi, kui ta loob oma keeles uue fraseologismi; kasutab selleks lähtekeele oma, aga teeb seda nii, et uus fraseologism oleks niivõrd loomulik sihtkeeles, kuivõrd see võimalik on. (Vlahov, Florin 2012: 207 – 211).

Mittefraseoloogiline tõlkimine jaguneb sellisteks rühmadeks:

- 1) *leksikaalne tõlge*;

- 2) *jäljendamine*;
- 3) *kirjeldav tõlge*;
- 4) *kontekstuaalne tõlge*;
- 5) *valikuline tõlge*.

(Vlahov, Florin 2012: 211 – 216).

Põhjalikumalt ja laiemalt on selles töös kirjeldatud Lehtsalu ja Liivi tõlkimisviiside liigitust. Selle järgi on tehtud fraseoloogilise materjali ülevaade, põhjalikumalt lahti mõtestatud fraseologismi tõlkimist ekvivalendi abil (Lehtsalu, Liiv 1972: 62 – 63). Eraldi on välja toodud need fraseoloogilised ühendid, mis selle töö fraseoloogilises materjalis olid esitatud kõigis kolmes keeles sama kujundi ja tähendusega. Kokku on 116 fraseoloogilist ühendit, mis ungari, eesti ja ukraina keeles on ühesugused.

2. UNGARI FRASEOLOGISMIDE TÕLKIMISMUSTRITEST TÕLKIMISEL EESTI JA UKRAINA KEELDE UNGARI-EESTI JA UNGARI-UKRAINA SÕNARAAMATU MATERJALI PÕHJAL

2.1. Tõlkimine ekvivalendi abil

Tõlkimist ekvivalendi abil nimetavad Lehtsalu ja Liiv ideaalseks fraseoloogilise ühendi tähenduse edasiandmise viisiks (1972: 62). Praktika tulemusel tõdevad nad, et seda tõlkimismustrit on võimalik kasutada rahvusvaheliste, ajalool, mütoloogial või Piiblil põhinevate fraseoloogiliste ühendite puhul. Arvuliselt moodustavad sellised fraseologismid suhteliselt väikese osa fraseoloogiast. Selliste rahvusvaheliste fraseologismide esinemine võib olla keeliti erinev. (ibid.)

Ekvivalent on sihtkeele fraseologism, mis põhineb samal kujundil ja vastab samale tähendusele, mis lähtekeele fraseologism (ibid.). Ekvivalendiga võib edasi anda peale rahvusvaheliselt levinud fraseoloogilisi ühendeid, ka kindlaks kujunenud võrdlusi, mis on mõlema keele sõnavaras suupäraseks muutunud ja mida kasutatakse loomulikult kui kergesti äratuntavat kõnekujundit (Lehtsalu, Liiv 1972: 62 – 63).

Sihtkeeles võib leida fraseoloogilise ekvivalendi paljudele lähtekeeles fraseoloogilistele ühenditele, mille tähendus on tuletatav nende väljendite komponentide tähendusest (Lehtsalu, Liiv 1972: 63).

Tõlkimine ekvivalendi abil sõltub kõige väiksemal määral tõlgitavast kontekstist, sest harva tuleb ette, et fraseoloogiline ekvivalent on stiili poolest teistsugune kui tõlgitava teksti fraseologism (ibid.).

Siinse uurimuse jaoks fraseologismide tõlkimine ekvivalendi abil osutus kõige hõlpsamalt analüüsitavaks tõlkimismustriks. Kui fraseologismide määramine teiste tõlkimisviiside alla (fraseoloogiline analoogia, kontekstiline asendus, fraseologismi ümberkujundamine, sõnasõnaline ja kirjeldav tõlge) oli raske, siis tõlkimine ekvivalendi abil tundus kõige loogilisema ja läbipaistvama meetodina objektiivse analüüsi tegemiseks. Sellepärast on uurimistöös vaatluse alla võetud täies mahus fraseoloogiliste ekvivalentide leidmine ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatu fraseoloogilisest materjalist ja selle analüüs.

Fraseoloogiline materjal selle töö jaoks on valitud kahest kahekeelsest sõnaraamatust. Kolme keele kasutamine võrdluses lubab laiemalt haarata ungari keele fraseoloogilist välja ja selle kasutust tänapäeval. Seda kõike seetõttu, et fraseoloogilise materjali allikateks on tänaseks uusimad ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatud. Nad on valminud kahekeelsena, see tähendab tegu ei ole traditsiooniliste fraseoloogilist materjali sisaldavate fraseoloogiliste sõnaraamatutega. See annab võimaluse vaadelda, mis fraseologismid on ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatu koostajate poolt kõige enam kasutuses olevad ja mis kujul neid sõnaraamatutes esitatakse.

Ungari-eesti sõnaraamatus on kokku 1272 sõnaartiklit, kus on toodud fraseoloogilised ühendid. Ühes artiklis võib esineda mitu fraseologismi. Ungari-ukraina sõnaraamat sisaldab 650 sõnaartiklit, kus on sees fraseologismid. Ka selles võib ühe artikli all esineda mitu fraseologismi. Pärast seda, kui kõik fraseologismid olid koondatud kõrvuti ühte tabelisse, lisati neile need väljendid, mis ühes sõnaraamatus olid küll märgitud fraseologismina, teises aga ei olnud. Nii et tabelisse lisati ka kõik sellised väljendid. Seejärel on välja valitud ungari fraseologismid, mis on olemas mõlemas sõnaraamatus.

Need ungari fraseologismid, mis on esindatud nii ungari-eesti kui ungari-ukraina sõnaraamatus, on võetud selle töö analüüsi aluseks.

Fraseoloogilise materjali kõrvutamise, ülevaatamise ja tabelitesse vormistamise juures kujunes ülevaade nendes kahes sõnaraamatus olevatest fraseologismidest. Eraldi tabelisse on välja valitud need ungari fraseologismid mõlemast sõnaraamatust, millel on olemas ekvivalendiline vaste eesti ja ukraina keeles. Fraseoloogilisi ühendeid, mis on ühesugused kõigis kolmes keeles, on 116. (Lisad: Tabel 2.).

Ungari ja eesti keel on sugulaskeeled. Pärast indoeuroopa keelkonda kuuluvate rahvaste kogukonda on Euroopas suuruselt teine uurali kogukond. Uurali keeled jagunevad kaheks haruks: soome-ugri keeled ja samojeedi keeled. Soome-ugri keeled omakorda jagunevad keelerühmadeks. Nii kuulub eesti keel läänemeresoome keelerühma ja ungari keel ugri keelerühma. (Bereczki 2003: 22)

Ukraina keel kuulub traditsioonilise genealoogilise klassifikatsiooni järgi indoeuroopa keelkonna slaavi keeleharu idaslaavi keelerühma (Krõžanivska 2010: 12).

Seega ungari ja eesti keele sugulus võib olla eelduseks ühistele fraseologismidele mõlemas keeltes. Kuidas on juhtunud, et sama fraseologism leidub kolmes keeles? Siin võib oletada, et fraseoloogiliste ekvivalentide tabelis (Lisad: Tabel 2.) on esindatud rahvusvahelised fraseologismid. Eesti ja ungari keel on seotud keelesuguluse poolest, ukraina ja ungari keel on seotud teistel põhjustel: need keeled on naaberkeelteks, mis võib olla soodsaks asjaoluks fraseologismide laenamisele, näiteks. See võib seletada asjaolu, et sõnaraamatutes sarnaste fraseologismide esinemise põhjuseks on ungari ja ukraina keele naabrus.

Feliks Vakk rõhutas, et iga keele fraseologisme peaks iseloomustama ennekoike tema enda struktuurist ja materjalist tulenevate skeemide alusel. (Vakk 1970: 25) Seda annab rakendada samuti fraseologismide tõlkimise puhul. Selles töös on püütud jälgida ja kirjeldada fraseologismi tõlkimist ekvivalendi abil.

Lehtsalu ja Liivi sõnul sellist tõlkimisviisi – fraseologismi tõlkimist ekvivalendti abil – võib kasutada Piiblit, ajalool, mütoloogial põhinevate ja rahvusvaheliste

fraseologismide puhul. (Lehtsalu, Liiv 1972: 62). Seetõttu on püütud vaadelda tabelis olevate fraseoloogiliste ekvivalentide päritolu, struktuuri ja vormi, et saada ülevaadet, missugused on ühised fraseologismid kolme keele jaoks: ungari, eesti ja ukraina.

Näiteks on ekvivalenti kasutatud sellisel moel:

(1)

ung agyonüti az időt

ee aega surnuks lööma

*ukr убивати в короткому час**

Märgiga * on tabelites tähistatud need väljendid, mis sõnaraamatus ei olnud fraseologismina välja toodud.

(2)

ung a nép ajkán él

*ee elab/on elav rahvasuus**

ukr на устах у народу

Ukraina keeles nagu ka ungari keeles on fraseologismis *a nép ajkán él*, *на устах у народу*, kasutatud sõna 'huul', 'huuled' – 'ajak', 'ysma'. Eesti keeles on ekvivalendiks võetud 'suu' – 'rahvasuus'.

Järgmine fraseologism:

(3)

ung ajándék lónak ne nézd a fogát, ajándék lónak nem nézik a fogát

ee kingitud hobuse suhu ei vaadata

ukr дарованому коневі в зуби не дивляться в зубів не лічать

ungari keeles kõlab kui *'kingitud hobuse hambaid ei vaadata'*, ukraina keeles on sama ja veel lisatud variant *'kingitud hobuse hambaid ei arvutata'*. Eesti keeles on selles fraseologismis kasutusel sõna 'suu': *'kingitud hobuse suhu ei vaadata'*.

Fraseoloogiline ühend *'ajtót mutat vkinek'* on ühesugune kolmes keeles.

(4)

ung ajtót mutat vkinek

ee kellelegi ust näitama

ukr показувати в показати [на] двері [кому-н.] виганяти, вигнати [кого-н.]

Ungari-ukraina sõnaraamatus ekvivalentse tõlge järel on lisatud veel kirjeldav tõlge *'виганяти, вигнати [кого-н.]' – '[kedagi] ära ajama'*. Ungari-ukraina sõnaraamatus tuleb tihti ette, et ungarikeelse fraseologismi vasteteks pakutakse nii ekvivalentset, analoogia kui ka kirjeldavat või sõnasõnalist tõlget.

Ungari fraseologismide seas, mis on tõlgitud ekvivalendi abil, esineb võrdlusi:

(45)

ung gyáva, mint a nyúl

ee arg nagu jänes

ukr лякливий, як заєць

(90)

ung csökönyös/makacs, mint a szamár

ee põikpäine nagu eesel

ukr він упертий, як осел

Tuleb ette ka neid juhtumeid, kui ekvivalendi abil tõlgitud ungari fraseologism on ungari või ukraina keeles grammatilise vormi poolest erinev. Näiteks fraseoloogiline

ühend '*aranyat ér vmi*' on eesti keelde tõlgitud adjektiivi abil, ukraina keeles jällegi on see samal kujul vormi poolest, kui fraseologism ungari keeles:

(10)

ung *aranyat ér vmi*

ee *miski on kuldaväärt*

ukr *цінитися, бути в ціні, як золото**

Eesti keele puhul on siinkohal ekvivalentses tõlkes kasutatud adjektiivi 'kuldaväärt'. Ukraina keeles on kasutusel verb '*цінитися, бути в ціні*' – 'hinnatud, hinnas olema'.

Fraseologisme, mis on kõigis kolmes keeles ühesugused (Lisad: Tabel 2.) on vaadeldud semantilise ja päritolul põhineva liigituse alusel.

Esimesena on näidatud, kuidas oli läbi tehtud fraseologismide semantiline liigitus.

Tõnu Seilenthal on kogunud eesti, soome ja ungari somaatilisi fraseologisme (Seilenthal 1995: 145; Fraseoloogia aine loengumaterjalid 2010, TÜ). Tema liigitust järgides on allpool välja toodud fraseologismid ungari-eesti-ukraina ekvivalentide tabelist, mis on seotud pea ja pea osade nimetustega. Selle liigituse põhjal on välja valitud tabelist fraseoloogilisi ühendeid, mis on seotud somaatilise sõnavaraga. Lisaks on püütud jätkata liigitust ja jaotada fraseologisme loodusnähtuste, abstraktsete ja mõistetega ainelisest kultuurist.

Somaatilise sõnavaraga seotud fraseologismid

1) peaga seotud fraseologismid:

(26)

ung *elcsavarja vkinek a fejét*

ee *kellegi pead segi ajama*

ukr *закрутити в запаморочити голову кому-н.**

(41)

ung törí a fejét vmin, vmin törí a fejét

ee millegi kallal pead murdma

ukr ламає собі голову над чим-н.

(57)

ung kiver vmit a fejből, kiver a fejből

ee peast viskama

*ukr викинути з голови**

(59)

ung kupán vág vkit

*ee kellelegi vastu pead andma**

ukr даму по голові в по кумполу [кому-н.]

2) silmadeaga seotud fraseologismid:

(44)

ung görbe szemmel néz vkire

*ee kellegi peale viltu vaatama**

ukr криво дивитися на кого-н.

(55)

ung kinyitja vkinek a szemét

*ee kellegi silmi avama**

ukr відкривати в відкрити кому-н. очі [на що-н.]

(103)

ung (a) tulajdon szememmel láttam

*ee (ise)oma silmaga**

ukr я бачив на власні очі в своїм очима

(105)

ung a szem a lélek tükre

ee silmad on hingedee

*ukr очі – дзеркало душі**

(113)

ung villámokat szór a szeme

ee ta silmad löövad sädemeid/välku

ukr кидає в метати блискавки

3) suuga seotud fraseologismid:

(2)

ung a nép ajkán él

*ee elab/on elav rahvasuus**

ukr на устах у народу

4) kõrvadega seotud fraseologismid:

(27)

ung elereszt(i) (vmit) a füle mellett

ee midagi kõrvust mööda laskma

ukr *пропустити мимо вух**

5) südamega seotud fraseologismid:

(58)

ung *nagy/nehéz kő esett le a szívről*

ee *mul kivi langes südamelt*

ukr *наче великий камінь спав із серця*

(66)

ung *(majd) megszakad a szíve*

ee *ta süda lõhkeb*

ukr *моє серце розірветься**

6) hammastega seotud fraseologismid:

(3)

ung *ajándék lónak ne nézd a fogát, ajándék lónak nem nézik a fogát*

ee *kingitud hobuse suhu ei vaadata*

ukr *дарованому коневі в зуби не дивляться в зубів не лічать*

(22)

ung *csikorgatja a fogát; fogát csikorgatja*

ee *hambaid krigistama**

ukr *скреготати в скреготіти зубами; [dühös] скреготати в скреготіти зубами*

(40)

ung *kimutatja a foga fehér(j)ét*

ee hambaid näitama

ukr показати зуби

7) nahaga seotud fraseologismid:

(20)

ung nem szeretnék a bőrében lenni

ee ma ei tahaks tema nahas olla

*ukr не хотів би бути в його шкурі**

(21)

ung majd kibújik/kiugrik a bőréből

ee hüppab rõõmust või nahast välja; b) väga erutatud olema

*ukr із шкури лізе**

8) kurguga seotud fraseologismid:

(100)

ung teli torokkal/ torokból; tele torokból

ee täiest kõrist, kõri põhjast

ukr на все горло; на весь голос

(101)

ung torkon ragad

*ee kellelgi kõrist kinni haarama**

ukr схопити за горло

9) sõrmedega seotud fraseologismid:

(56)

ung a kisujját sem mozdítja (vkiért/vmiért)

ee ta ei liiguta sõrmegi

ukr і пальцем не кивне

(97)

ung nem az ujjamból szoptam

ee ma ei ole seda näpust välja imenud

ukr це не висмоктає з пальця

(110)

ung vkit az ujjá köré csavar/teker; ujjá köré csavar

ee kedagi ümber sõrme keerama

ukr обвести навколо пальця

10) jalgadega seotud fraseologismid (esineb vaid üks):

(86)

ung fél lábbal a sírban van

ee ühe jalaga hauas olema

ukr стояти однією ногою в могилі

11) kätega seotud fraseologismid (esineb vaid üks):

(53)

ung kéz kezét mos

ee käsi peseb kätt

ukr рука руку миє

12) keelega seotud fraseologismid (esineb vaid üks):

(71)

ung a nyelvemen van v forog

ee see on mul keelel

ukr вертиться у мене на язиці

13) näoga seotud fraseologismid:

(79)

ung ráfagyott a mosoly az arcára; arcára ráfagy a mosoly

*ee naeratus tardus ta näole**

ukr на його обличчі застигла посмішка

(112)

ung arcának/orcája verejtékével; arca verítékével

*ee palehigis, highi otsa ees**

ukr у nomi чола

14) peopesaga seotud fraseologismid (esineb vaid üks):

(98)

ung ismeri, mint a tenyerét

ee tunneb kedagi/midagi nagu oma viit sõrme

ukr знати що-н., як свої п'ять пальців

Abstraktsete mõistetega seotud fraseologismid

1) ajafraseologismid:

(1)

ung agyonüti az időt

ee aega surnuks lööma

*ukr убивати в коротати час**

2) vaikimisfraseologismid:

(14)

ung egy árva szót sem szól

ee ei lausu sõnagi

*ukr не вимовити в не сказати ні слова в й слова**

3) rääkimisfraseologismid:

(36)

ung beszélni ezüst, hallgatni arany

ee rääkimine hõbe, vaikimine kuld

ukr говорити – срібло, мовчати – золото

Loodusnähtustega seotud fraseologismid:

1) taevaga seotud fraseologismid:

(24)

ung égből pottyant; mintha égből pottyant volna

ee taevast kukkunud

*ukr неначе з неба внав**

2) veega seotud fraseologismid:

(65)

ung *vkinek a malmára hajtja a vizet*

ee *see on vesi tema veskile*

ukr *литу воду на чий-н. млин*

(78)

ung *özönvíz előtt*

ee *veeuputuseelne*

ukr *допомогний -на, -не**

(91)

ung *szárazon és vízen*

ee *maal ja merel*

ukr *на морі і на суші**

(114)

ung *(úgy) él, mint hal a vízben*

ee *elab nagu kala vees*

ukr *(почуватися), як риба у воді*

3) tulega seotud fraseologismid:

(73)

ung *olajat önt a tűzre*

ee *õli tulle valama*

ukr підлити масла в огонь; до гарячого ще приском сипнути

(106)

ung két tűz közétt (van)

ee kahe tule vahel

ukr бути між двох вогнів; бути між молотом і ковадлом

(107)

ung tűzön-vízen át/keresztül, tűzön-vízen át megy vki után

ee läbi tule ja vee

ukr іти за ким-н. у вогонь і в воду

4) õhuga seotud fraseologismid:

(64)

ung a levegőbe repít (röpít) vmit

ee midagi õhku laskma, õhkima

*ukr висадити в повітря**

5) maaga seotud fraseologismid:

(50)

ung az ígéret földje

ee tõotatud maa

*ukr обітована земля**

6) tuulega seotud fraseologismid:

(94)

ung mi szél hozott?, mi szél hozta erre?

ee mis tuul sind siia tõi?

ukr яким вітром занесло сюди?

Ainelise kultuuri mõistetega seotud fraseologismid

1) kullaga seotud fraseologismid:

(10)

ung aranyat ér vmi

ee miski on kuldaväärt

*ukr цінитися, бути в ціні, як золото**

(11)

ung nem minden arany, ami fénylik

ee kõik pole kuld, mis hiilgab

ukr не все золото, що блищить

Seega tabelis (Lisad: Tabel 2.) kuhu on välja valitud need ungari fraseologismid, mis on tõlgitud eesti ja ukraina keelde ekvivalendi tõlke abil, leidub selliseid fraseoloogilisi ühendeid, mis on seotud somaatilise sõnavaraga (pea, silm, suu, kõrv, süda, hammas, nahk, kurk, jalg, käsi, sõrm, keel, nägu, peopesa).

Fraseoloogilise materjali seas (ibid.) on ka abstraktsete mõistetega seotuid fraseologisme. Nendeks on aja-, vaikimis- ja rääkimisfraseologismid, mis on esindatud kõik ühe näitega.

Samuti on esindatud loodusnähtustega seotud fraseoloogilised ühendid (taevas, vesi, tuli, õhk, maa, tuul). On ka fraseologisme, mis on seotud mõistega 'kuld'.

Mõned fraseologismid, mis on tõlgitud ungari-eesti ja ungari-ukraina fraseoloogilise materjali ekvivalentsete vastete kohta on täielikult identsed kõigis kolmes keeles.

(5)

ung addig üsd a vasat, amíg meleg

ee tao rauda, kuni raud on kuum

ukr куй залізо, поки гаряче; коваль клеple, поки тепле

(6)

ung az anyatejjel szív magába

ee emapiimaga endasse imema

ukr всмокстати з молоком матери

(7)

ung minden áron; bármi v minden áron

ee iga hinna eest

*ukr за будь-яку ціну**

(8)

ung úszik az árral

ee pärivoolu ujuma

*ukr плисти в пливти за течією v за водою**

(9)

ung az ár ellen úszik; úszik az ár ellen

ee vastuvoolu ujuma

*ukr плисти в пливти в іти проти течії**

(20)

ung nem szeretnék a bőrében lenni

ee ma ei tahaks tema nahas olla

*ukr не хотів би бути в його шкурі**

Oma osa kolme keele identsetes fraseologismides on Piibli päritolu fraseoloogilistel ühenditel:

(12)

ung ki mint vet, úgy arat

ee mida külvad, seda lõikad

ukr що посієш, те й пожнеш (Krikmann 2000: võrguteavik).

(15)

ung aki másnak vermet ás, maga esik bele

ee kes teisele auku kaevab, see ise sisse langed

ukr не копай другому ями, бо сам у неї впадеши (ibid.).

(50)

ung az ígéret földje

ee tõotatud maa

ukr обітована земля (ibid.).

(88)

ung sóbálvánnnyá válik/dermed

ee soolasambaks muutuma/tarduma

ukr перетворитися у соляний стовп (ibid.).

(107)

ung tűzön-vízen át/keresztül, tűzön-vízen át megy vki után

ee läbi tule ja vee

ukr іти за ким-н. у вогонь і в воду (ibid.).

Järgmisesse tabelisse (Lisad: Tabel 3.) paigutati ungari fraseologismid, millistel sõnaraamatus olid olemas ekvivalentsed fraseoloogilised vasted eesti keeles, kuid ukraina keele puhul oli kasutatud teistsugune tõlkimisviis. Selles tabelis leidub samuti Piibli päritolu fraseologisme:

(3)

ung áldott állapotban van; áldott állapot; áldott állapotban levő

ee õnnistatud olekus olema, õnnistatud olukorras olema, last ootama

ukr вагітність -ності 'rasedus', вагімна -ної 'rase'

(53)

ung utánam a vízözön

ee pärast mind tulgu või veeuputus

ukr після мене хоч трава не росте 'peale mind kasvagu kasvõi rohi'

Fraseologismide tõlkimine ekvivalendi abil toob välja keelte ühiseid jooni ja näitab, kuivõrd keeled võivad üksteisele lähedased olla, vaatamata sellele, et nad ei ole

sugulaskeeles (nagu näiteks ungari ja ukraina keele). Piibli päritolu on üks põhjustest, kuidas on tekkinud ühised fraseoloogilised ühendid eesti, ungari ja ukraina keeles.

2.2. Fraseoloogilise analoogia tõlkimismuster

Fraseoloogiliste ekvivalentide leidmine sihtkeeles ei ole alati edukas. Järgmiseks kasutatavaks tõlkemustriks nimetavad Lehtsalu ja Liiv fraseoloogilist analoogiat (1972: 63). Fraseoloogilise analoogia tõlkevõtte käigus valitakse lähtekeele fraseologismile selline sihtkeeles leiduv vaste, mis on tähenduse ning funktsiooni poolt tõlgitava fraseoloogilise ühendiga analoogiline, aga erineb kasutatud kujundi poolest (Lehtsalu, Liiv 1972: 63). Tõlgitava fraseologismil ning analoogilisel vastel võivad erineda mitu komponenti või kõik komponendid. Sama mõtte võivad edasi viia ka need fraseoloogilised ühendid, mis on erinevad leksikaalselt ja ka konstruktsioonilt. (Lehtsalu, Liiv 1972: 64).

Fraseoloogilise analoogia tõlkemuster annab palju laiemad võimalused fraseologismi tõlkimiseks kui tõlkimine ekvivalendi abil. Kuigi on olemas ka mõned piirangud selle tõlkimisviisi kasutamisel. Nimelt tõlkides fraseoloogilisi ühendeid fraseoloogilise analoogia abil, oleks vaja hoiduda sellistest sihtkeele ühenditest, mis sisaldavad elu ja ajalooga seotud reaale. Tuleks eelistada neutraalsete fraseologismide kasutamist tõlkimises. (Lehtsalu, Liiv 1972: 65).

Analoogiat eelistades on vaja olla ettevaatlik ka stiilipuhtusega. Lähtekeele fraseologism tuleb tõlkida niimoodi, et stiili eripärasus säiliks ka sihtkeele omas väljendis (Lehtsalu, Liiv 1972: *ibid.*). Hoolikust vajab ka fraseologismi mõtestamine üksikasjalikumalt. Mõnel juhul näiliselt sarnased fraseologismid võivad olla tähenduse poolest erinevad. Sellisel korral tuleks kasutada jällegi fraseoloogilist analoogiat – leida fraseologismile õige tõlkimislahendus. (Lehtsalu, Liiv 1972: 66).

Siinkohas on vaatluse alla võetud kaks tabelid (Lisad: Tabel 3., Tabel 4.) mis on koostatud ungari-eesti ja ungari-ukraina fraseoloogilise materjali põhjal. Esimene nendest on koostatud ungari fraseologismidest, millistel eesti keeles leidub sõnaraamatus ekvivalentne vaste, ukraina keeles on nende tõlkimiseks kasutatud aga

teistsugust tõlkimismustrid. Tabelisse (Lisad: Tabel 3.) on pandud fraseologismid kõigist kolmest keelest. Skeemina võib seda tabelit kirjeldada niimoodi:

ungari fraseologism - eesti keele ekvivalent - ukraina keeles erinev tõlkimismuster

Teine tabel on kokku pandud ungari fraseologismidest, millistel ukraina keeles olid esitatud sõnaraamatus ekvivalentsed vasted, aga eesti keeles oli sõnaraamatus toodud teistsuguse tõlkimisviisi. Selle tabeli (Lisad: Tabel 4.) saab skemaatiliselt kirjeldada nii:

ungari fraseologism - eesti keeles erinev tõlkimismuster - ukraina keele ekvivalent

Need kaks tabelid on võetud vaatluse alla, et tuua näiteid järgmiste tõlkimismustrite kohta.

Ungari fraseologismi tõlkimisel ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatus esines erinevaid tõlkimismustreid.

Näiteks ungari fraseologismile

(4)

ung úgy dolgozik, mint az állat; dolgozik, mint egy állat

on ungari-ukraina sõnaraamatus ekvivalendi vaste:

ee töötab nagu loom

ungari-ukraina sõnaraamatus selle fraseoloogilise ühendi tähendus on edasi antud analoogiaga:

ukr працює як вил* 'töötab nagu hürg'

Samad juhtumid esinevad ka järgmistes fraseologismides, mis on võetud neljandast tabelist

(5)

ung az arany középút

ee *kuldne kesktee*

ukr *золота середина [поміrkована позиція у чому-н.]* 'kuldne kese [läbimõeldud hoiak mingis küsimuses]'*

(6)

ung *befogja a száját*

ee *suud kinni hoidma**

ukr *тримати язик за зубами 'hoidma keelt hammaste taga'*

(7)

ung *(mint) derült égből (a) villámcsapás*

ee *(nagu) välk selgest taevast*

ukr *як зр'ям серед ясного неба v з чистого неба 'nagu kõu selgest taevast'*

(14)

ung *fejmosást kap / fejmosásban részesül; alapos fejmosásban részesült*

ee *peapesu saama*

ukr *йому добре намилили шию* 'tal hästi/korralikult seebitati kaela'*

(20)

ung *port hint vkinek a szemébe*

ee *kellelegi puru silma ajama*

ukr *замилювати очі кому-н. 'ajama kellelegi seepi silma, kellelgi silmi seebitama'*

On ka vastupidist ette tulnud, kui ungari-eesti sõnaraamatus ungari fraseologismi vasteks on analoogia vaste, ungari-ukraina sõnaraamatus aga ekvivalent:

(2)

ung ágyúval lő verébre

ee kirvega kurge püüdma

*ukr стріляти в горобців із гармат**

(3)

ung ahol a madár sem jár

ee kõige kaugemas kolkas

ukr куди ї птах не долітає

(4)

ung nem esik messze az alma a fájától

ee kõibi ei kuku kõnnust kaugele

ukr яблуко від яблуні недалеко падає

(5)

ung falra hányt borsó

ee nagu hane selga vesi

*ukr як горохом об стіну**

(13)

ung ez nekem kínaiul van

ee ma ei saa sellest mõhkugi aru

ukr це для мене китайська грамота

Fraseologismide tõlkimine analoogia abil näitab sihtkeele rikkust ja fraseologismide vastete paljusust. Selline tõlkimismuster nagu paneks keeled oma vahel võitlema: kes nendest saab pakkuda kirevama ja ootamatuma fraseologismi.

2.3. Kontekstilise asenduse võtte fraseologismide tõlkimisel

Kontekstilise asenduse võtet kasutatakse fraseologismide tõlkimisel siis, kui fraseoloogiline väljend on lause, teksti või mõne suurema teose osa ning kontekstis on arusaadav selle spetsiifiline tähendus. Kontekstilist asendust tarvitakse juhul, kui lähtekeele fraseologismil puudub nii ekvivalentne kui analoogiline vaste. Sel juhul tõlkija leiab sihtkeeles sellise fraseologismi, mis ei ole lähtekeele fraseologismiga leksikaalse tähenduse poolest otseselt täpne, aga mis vastavas kontekstis kannab edasi mõtet. (Lehtsalu, Liiv 1972:66) Laiemalt siin töös kontekstilist asendust ei käsitleta, kuna magistritöö fraseoloogiline materjal on kontekstist välja võetud kujul, esitatuna iseseisvalt kahekeelses sõnaraamatus. Seega sellekohast analüüsi siinse töö fraseoloogilise materjali puhul ei ole võimalik rakendada.

2.4. Fraseoloogismi ümberkujundamine

Üheks fraseologismide tõlkimisviisiks nimetavad Lehtsalu ja Liiv ka fraseoloogilist ümberkujundamist, mis tähendab, et lähtekeele fraseoloogilist ühendit kohandatakse, lähendades seda sihtkeeles juba olemasolevale fraseologismile (1972: 67) Näiteid sellisest tõlkimismustrist leidub ka ungari-eesti-ukraina materjalis. Siin on juhtumid, millal ungari fraseologismi vasteks ukraina keeles on ekvivalent, ja eesti keeleks selleks on ümberkujundatud fraseologism. Mõned näited:

(8)

ung evés közben jön meg az étvágy

ee süües kasvab isu

ukr anemum приходить під час їжі v їду

(11)

ung félti az irháját

ee oma nahka hoidma

*ukr він боїться за свою шкуру**

(12)

ung *mintha kicserélték volna, téged mintha kicseréltek volna*

ee *ta on justkui uuesti sündinud*

ukr *мене наче нідминули**

(14)

ung *nagy lábon él*

ee *laialt elama*

ukr *жити на широку ногу**

(15)

ung *az éj leple alatt*

ee *öö varjus*

ukr *нід покривом ночі**

Tuleb ette ka vastupidist, kui ungari fraseoloogilise ühendi vasteks ukraina keeles on fraseologismi ümberkujundamine. Näiteks:

(10)

ung *ép bõrrel megúszik vmit*

ee *terve nahaga pääsema**

ukr *вийти сухим із води 'tulla veest kuivana välja'*

(28)

ung *lépést tart vkivel/vmivel*

ee *kellegagi/millegagi sammu pidama*

ukr *imu в нозу** 'käima (sama) jalga'

(37)

ung *vkinek jó orra van*

ee *kellelgi on hea nina*

ukr *мату добрий нюх* 'omama head haistmist'

(39)

ung *borba öli a bánatát*

ee *oma muret veinisse uputama**

ukr *заливати зоре вином* 'muret veiniga üle valama'

(53)

ung *utánam a vízözön*

ee *pärast mind tulgu või veeuputus*

ukr *після мене хоч трава не росла* 'peale mind kasvagu kasvõi rohi'

Fraseologismi ümberkujundamise tõlkimisviis annab võimaluse iga keelele oma paindlikkust proovile panna. Uute fraseoloogiliste variantide loomine on keele jaoks uuendav ja värskendav protsess, mis samas lubab igale keelele näidata oma erilisust.

2.5. Sõnasõnalise tõlke muster

Sõnasõnalist tõlget soovitatakse kasutada ainult siis, kui ei ole võimalik tõlkida fraseologismi ekvivalendi ega analoogiaga, ning kui lähtekeele fraseoloogiline ühend on küllalt kujundlik ja see kujund fraseologismis ei tundu ebaloomulik sihtkeele kõnelejale ning on arusaadav sihtkeeles (Lehtsalu, Liiv 1972: 67 – 68).

Sõnasõnalise tõlkimismustri näiteid on päris keeruline kindlaks määrata. Siinkohal on toodud kaks näidet. Needki võivad olla kaheldavad.

Esimene näide on sellest, kuidas ungari fraseologism on eesti keelde tõlgitud ekvivalendi abil, ukraina keelde – sõnasõnalise tõlkimisviisi abil.

(43)

ung *nincsen rózsá tövis nélkül*

ee *pole roosi ilma okasteta*

ukr *кожна троянда має колючки; 'igal roosil on okkad'; нема добра без лиха; 'pole head ilma kurjata'*

Siin on toodud ungari fraseologism, mis on ukraina keelde tõlgitud ekvivalendi ning eesti keelde sõnasõnalise tõlkimisviisi abil.

(52)

ung *vérző szívvel*

ee *verd tilkuva südamega**

ukr *з болем у серці 'valuga südames'*

2.6. Kirjeldav tõlge

Kui fraseoloogilise ühendi tõlkimisel ei ole võimalik kasutada ühtegi üleval nimetatud tõlkimisviisi, tuleb tõlkijal loobuda fraseologismi kujundlikkuse edasi kandmisest sihtkeelde ja võtta käsile kirjeldav tõlge. Juhul, kui lähtekeele fraseologismi kujund ei ole tuttav sihtkeelele, tuleb alguses proovida leida analoogne vaste, mitte hakata kohe kasutama kirjeldavat tõlget. See on tõlkimisviis, mida võib kasutada alles siis, kui ei saa fraseologismi tähendust edasi enda ühegi teise tõlkimismustri abil. (Lehtsalu, Liiv 1972: 68).

Näited sellest, kuidas ungari fraseologismid on tõlgitud eesti keelde kirjeldava tõlkimisviisi abil:

(10)

ung *hajánál fogva előráncigált/előrángatott*

ee *vägisi otsitud põhjendus*

ukr *притягти за волосся**

Ungari-eesti sõnaraamatus on märgatavamalt vähem kasutatud fraseologismide edasi andmisel kirjeldavat tõlget, kui ungari-ukraina sõnaraamatus.

Siin on toodud välja, kuidas ungari fraseologismid on tõlgitud ukraina keelde kirjeldava tõlkimisviisi abil.

(3)

ung *áldott állapotban van; áldott állapot; áldott állapotban levő*

ee *õnnistatud olekus olema, õnnistatud olukorras olema, last ootama*

ukr *вагітність -ності, 'rasedus', вагітна -ної 'rase'*

(8)

ung *elássa a csatabárdot, kiássa a csatabárdot*

ee *matab sõjakirve maha, kaevab sõjakirve välja*

ukr *покласти край ворожнечі* 'teha vaenule lõppu'*

(49)

ung *torkig van vkivel/vmivel; torkig van vele*

ee *kellestki/millestki on kõrini*

ukr *їому це остогидло; 'ta on sellest ära tüdinenud'*

(19)

ung *hegyezi a fülét*

*ee kõrvu teritama**

ukr насторожуватися, насторожитися 'valvsaks muutuma'

(31)

ung markába nevet

ee pihku naerma

ukr сміється нишком 'salaja naerma'

(47)

ung szárnya alá vesz vkit

ee kedagi oma tiiva alla võtma

ukr брати в взяти ніð захист

Fraseologismi tähenduse kirjeldavat edasiandmist Lehtsalu ja Liiv nimetavad „kõige väiksema vastupanu teeks“. (Lehtsalu, Liiv 1972: 70). Seega tuleks otsida fraseologismile alguses ekvivalentset või analoogset vastet, või siis ümberkujundada püsiva väljendi sihtkeelele omaseks. Sõnasõnaline ja kirjeldav tõlkimismuster võiks jääda tagavaraks.

3. UURIMUSE TULEMUSTE PÕHJAL TEHTUD JÄRELDUSED

3.1. Ungari fraseologismide tõlkimismustritest eesti ja ukraina keelde

Ungari-eesti (UES) ja ungari ukraina-sõnaraamatus (MUSZ I 2005, MUSZ II 2006) on fraseoloogilised üksused esindatud küllaltki suurel määral. Ungari-eesti sõnaraamatus kokku on 1272 sõnaartiklit, mis sisaldavad fraseoloogilisi väljendeid. Ungari-ukraina sõnaraamatus on olemas 650 sõnaartiklit kus on esitatud fraseologismid. Mõlemas sõnaraamatus ühe sõnaartikli all võib leiduda rohkem kui üks fraseoloogiline ühend.

Juba selle töö fraseoloogilise materjali põhjal, mis on küllaltki väike võrreldes fraseologismide kogu mahuga ühes keeles, tulid välja need tõlkimisviisid, mida võiks

kasutada ungari fraseologismide tõlkimisel eesti ja ukraina keelde. Jälgides puhtalt eraldi seisvaid fraseologisme, mis ei ole seotud teksti ega selle kontekstiga, sai teha kindla raamistiku ungari fraseologismi tõlkimiseks eesti ja ukraina keelde. Kõrvutades siin töös erinevaid tõlkimismustreid ja fraseologisme, sai esile tõstetud teatud reeglipärasus, kuidas fraseologismide tõlkimisprotsess võiks välja näha ja mis tõlkimisviise on võimalik selle juures kasutada.

Kui fraseologism on tekstis või kõnes ja on ümbritsetud kontekstiga, siis esimeseks sammuks tõlkija jaoks on fraseologismi ära tundmine. Järgmiseks tuleb fraseoloogilist ühendit õigesti tõlgendada. Alles siis võib minna tõlkimisprotsessi juurde. Tõlkimise algusel tuleks vaadata, mis võimalused on selle fraseoloogilise ühendi tähenduse edasiandmiseks sihtkeelde.

Lehtsalu ja Liivi liigituse järgi on olemas kuus põhilist tõlkimisviisi, mida võib kasutada fraseologismide tõlkimisel. Need on:

- 1) *tõlkimine ekvivalendi abil;*
- 2) *fraseoloogiline analoogia;*
- 3) *kontekstiline asendus;*
- 4) *fraseoloogiline ümberkujundamine;*
- 5) *sõnasõnaline tõlge;*
- 6) *kirjeldav tõlge.* (Lehtsalu, Liiv 1972: 62 – 70).

Kaks esimest tõlkimismustrit on need, mida võiks eelistada fraseologismide tõlkimise puhul. Aga alati ei saa fraseologismile leida sihtkeeles ekvivalendi või analoogia vastet. Siis tuleks pöörduda järgmiste tõlkimisvõimaluste juurde. Need on kontekstiline asendus (käib nende fraseologismide kohta, mis on esitatud tekstis), fraseoloogiline ümberkujundamine, mis on heaks viisiks, et fraseologismi tähenduse edasi anda. Sõnasõnaline ja kirjeldav tõlge tulevad appi siis, kui teisi tõlkimismustreid ei ole võimalik kasutada.

Ideaalseks peetakse fraseologismi tõlkimist ekvivalendi abil. Kuigi tuleb olla ettevaatlik kontekstiga ja vaadata, kas ikka ekvivalent on sobiv vaste, või äkki on hoopis parem ja sobivam kasutada analoogiat või ümberkujundamist.

3.2. Ungari fraseologismide tõlkimine eesti ja ukraina keelde ekvivalendi abil

Fraseologismide tõlkimine ekvivalendi abil on mõnel juhul edukas, mõnel – just vastupidine viis. Tõlkimismustri valimine fraseoloogilise väljendi puhul oleneb sellest, kas fraseologism on tekstis või on sellest välja rebitud. Fraseologism iseenesest on juba keeruline keeleline püsiühend, mis nõuab järjepidevat ja põhjalikku lähenemist, alates fraseologismi ära tundmisest ja see jätkub kogu fraseoloogilise uurimuse vältel. Fraseologismidega tegelemiseks on vaja olla ühel ajal nii keele sees, kui ka osata distantseeruda, et näha pilti objektiivselt.

Fraseoloogilised ühendid võivad olla eri tüüpi ja omada eri vormi. Nad võivad esineda lausena, võrlusena või väljendina. Nende läbiv variatiivsus ning samal ajal range sisemine ülesehitus, mis nii kergesti ei muutu, avab suure välja uurimiseks ja analüüsimiseks, seejuures oma olemusega raskendades neid ülesandeid.

Ungari fraseologismide tõlkimine eesti ja ukraina keelde ekvivalendi abil on huvitav sellepärast, et fraseologismi üheks tunnusjooneks on see, et teda on raske tõlkida sõnasõnaliselt võõrkeelde. Nii nagu oma keeles fraseologismi tähendus ei tulene selles sisalduvate sõnade summast, on ka tõlkimise puhul keeruline alati leida sobiv vaste tõlkimiseks. Selle töö fraseoloogilise materjali analüüsimisel oli leitud 116 fraseologismi, mis on ungari, eesti ja ukraina sõnaraamatutes ühesugused. Sõnaraamatutes leidis ka 55 ungari fraseologismi, missugustel olid ekvivalentsed vasted eesti keeles (ukraina keeles oli kasutatud teistsugust tõlkimismustrit) ning 19 ungari fraseologismi, millistel olid ekvivalentsed vasted ukraina keeles (eesti keelde olid need tõlgitud teise tõlkimisviisi abil).

KOKKUVÕTE

Siinne magistritöö näitab ja analüüsib neid võimalusi ja tõlkimisviise, mille abil on võimalik fraseoloogilisi ühendeid tõlkida. Fraseologismide kirev loomus inspireeris nimetama fraseologismide tõlkimisviise tõlkimismustriteks. Tegelemine fraseologismide tõlkimisvõimaluste temaga nõudis ulatusliku materjali läbi vaatamist ja käsitlemist. Selle töö fraseoloogiliseks materjaliks on ungari-eesti ja ungari-ukraina fraseologismid.

Fraseoloogilise materjali peal oli ära proovitud Lehtsalu ja Liivi tõlkimisviiside liigitus, mis koosneb kuuest tõlkimismustrist: tõlkimine ekvivalendi abil; fraseoloogiline analoogia; kontekstiline asendus; fraseoloogiline ümberkujundamine; sõnasõnaline tõlge ja kirjeldav tõlge. (Lehtsalu, Liiv 1972: 62 – 70). Ideaalseks tõlkimisviisiks peetakse tõlkimist ekvivalendi abil, aga seejuures tuleb põhjalikult uurida konteksti, milles fraseologism esineb.

Töö põhjalikuma vaatluse all ongi ungari fraseologismide tõlkimine eesti ja ukraina keelde ekvivalendi abil. Selle juures on kirjeldatud ja lühidalt vaadeldud näidete põhjal, mis on võetud ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatust, ka teisi tõlkimismustreid (peale kontekstilist tõlget, kuna selles töös fraseologismid ei esine teksti sees, vaid eraldi sõnaartiklites).

РЕЗЮМЕ

Магістерська робота показує і аналізує ті можливості та способи перекладу, які можна було би застосувати для перекладу фразеологізмів. Багатогранний характер фразеологічних одиниць надихнув назвати в цій роботі способи перекладу фразеологізмів візерунками. Для розкриття цієї теми було переглянуто достатньо великий за обсягом матеріал. Фразеологізми, які лягли в основу аналізу цієї роботи, були взяті з найновіших угорсько-естонського та угорсько-українського словників.

Аналіз фразеологічного матеріалу проводився за поділом Лехтсалу і Лііва, які виробили класифікацію способів перекладу фразеологізмів. Вони поділили способи перекладу фразеологічних одиниць на шість типів: переклад за допомогою еквівалента, аналога, контекстуальної заміни, дослівного та описового перекладу. (Лехтсалу, Ліів 1972: 62 – 70). Ідеальним способом перекладу фразеологізмів вважається переклад за допомогою еквівалента. При цьому слід детально дослідити контекст навколо фразеологізму.

Магістерська робота детальніше оглядає один із способів перекладу угорських фразеологізмів на естонську та українську мови за допомогою еквівалента. До того ж описує і коротко оглядає на прикладах, знайдених в угорсько-естонському та угорсько-українському словниках, й інші способи перекладу фразеологізмів (крім контекстуальної заміни, тому що в цій роботі фразеологізми не з тексту, а з словникових статей).

LÜHENDID

ung ungari

ee eesti

ukr ukraina

KIRJANDUS

Baker, Mona 2011. In Other Words. A coursebook on translation. London, New York: Routledge.

Baran, Anneli 2011. Fraseologismide semantika uurimisvõimalused. Dissertationes Folkloristicae Universitatis Tartuensis. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Bereczki, Gábor 2003. A magyar nyelv finnugor alapjai. Budapest: Universitas Könyvkiadó.

Eesti keele käsiraamat 2000. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Erelt, Tiiu 2005. Eesti ortograafia. Neljas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Forgács, Tamás 2007. Bevezetés a frazeológiába. A szólás- és közmondáskutatás alapjai. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 69. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Kolka, Siiri 2010. Fraseoloogilisest uurimisest ungarikeelsete koha- ja rahvuste nimesid sisaldavate keelendite näitel. Magistritöö.

Krikmann, Arvo 2000. Eesti lühivormide allikaloost. Võrguteavik. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.

Krõžanivska, O. I. 2010 = Крижанівська, О. І. 2010. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматика. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія».

Lehtsalu, Urve, Gustav Liiv 1972. Ilukirjanduse tõlkimisest inglise keelest eesti keelde. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool. Inglise keele kateeder.

Markus, Kaija 2007. Megjegyzések a finn és a magyar nyelv testrésznevet tartalmazó idiómáiról. 61 – 77. Debreceni Egyetem. Finnugor Nyelvtudományi Tanszék.

Pihlak, Ants, Krikk, Ly 2000. Inglisekeelsete tekstide tõlkimine. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Seilenthal, Tõnu 1995. Fejjel és fejrészekkel kapcsolatos kifejezések az észtben, a finnben és a magyarban. 145 – 150. Hungarologische Beiträge 3.

Seilenthal, Tõnu 2010. Fraseoloogia aine loengumaterjalid. Tartu Ülikool.

Uuspõld, Ellen 2011. Üliõpilastööde vormistamise juhend. Tartu: Tartu Ülikool. Filosoofiateaduskond. Eesti keele osakond.

Vakk, Feliks 1970. Suured ninad murdsid päid ... Tallinn: Valgus.

Vlahov Sergei, Florin Sider 2012 = Влахов, Сергей, Флорин Сидер «Непереводимое в переводе» Издание 5-е. Москва: Р. Валент.

Õim, Katre 2008. Fraseoloogia ja sõnaraamatud. Keel ja Kirjandus 774 – 789.

Allikmaterjal

UES = Ungari-eesti sõnaraamat 2010. Anu Kippasto, Anu Nurk, Tõnu Seilenthal. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

MUSZ = Magyar-ukrán szótár I, A – Ly 2005. Udvari István, Kótyuk István, Hegyes Angéla, Musketik Leszja, Abonyi Andrea, Káprály Mihály, Káprály Natália, Rományuk Renáta, Szofilkánics Judit. Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke. Nyíregyháza: Örökségünk Kiadó.

MUSZ = Magyar-ukrán szótár II, M – Zs 2006. Udvari István, Kótyuk István, Hegyes Angéla, Musketik Leszja, Rományuk Renáta, Abonyi Andrea, Káprály Mihály, Káprály Natália, Szofilkánics Judit. Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke. Nyíregyháza: Örökségünk Kiadó.

Teatmeteosed

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. 1, A-J. Margit Langemets jt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

FSR = Fraseoloogia sõnaraamat 2000. Asta Õim. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Slovnõk fraseologizmiv ukrajinskoji movõ 2008 = Словник фразеологізмів української мови 2008. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук, Н. М. Неровня, Т. О. Федоренко. Національна Академія наук України. Інститут української мови. Український мовно-інформаційний фонд. Київ: Наукова думка.

Slovopedia = Словопедія. Фразеологічний словник української мови.
<http://slovopedia.org.ua/49/53392-0.html>

(10. aprill 2013 року).

Udovõtšenko, H. M. 1968 = Удовиченко, Г. М. 1968. Словник українських ідіом.
Київ: Радянський письменник.

LISAD

Tabel 1. Ungari fraseologismid, mis on esindatud mõlemas sõnaraamatus: ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatus (märk * tähendab, et väljend ei ole sõnaraamatus märgitud kui fraseologism)

Fraseologism ungari keeles	Fraseologism eesti keeles	Fraseologism ukraina keeles
á-tól z-ig/cettig	algusest lõpuni // a-st o-ni	від альфи до омеги
aki á-t mond, mondjon bé-t is	kes ütleb a, üteltu ka b	коли взявся за гуж, не кажи, що не дуж; не дуж – не берися за гуж; обізвався грибом – лізь у кіш!
ezt nem teszi ki az ablakába	sellega pole uhkeldada	цього не виставлятиме напоказ
nem addig van az!	see pole nii lihtne!	це ще поки не все
amilyen az adj(on)-isten/adjonisten, o	mida külvad, seda lõikad	який привіт, така і відповідь; як гукнеш, так і відгукнеться
zöld ágra vergődik	haljale oksale jõudma	справитися чим-н.; наладити що-н.; досягати успіху
sovány, mint az agár	kõhn kui pilbas	худий, як тріска
hátrább az agarakkal!	käitu tagasihoidlikumalt!, võta vaiksemaks!	спокійніше!; годі вже!
agyonüti az időt	aega surnuks lõõma	убивати в коротати час*
ágyúval lő a verébre	kirvega kurge püüdma	стріляти в горобців із гармат*
hőn áhított	palavalt igatsetud*	вельми в дуже бажаний
ahol a madár sem jár	kõige kaugemas kolkas	казна-де; куди й птах не долітає; у чорта в зубах
a nép ajkán él	elab / on elav rahvasuus*	на устах у народу
ajándék lónak ne nézd a fogát	kingitud hobuse suhu ei vaadata	дарованому коневі в зуби не дивляться в зубів не лічать
ajánlom magam(at)!	minu lugupidamine! (hüvastijätt, kõrgstiil)	моє поважання в шанування; до ваших послуг!*
ajtóstul rohan/ront/beront a házba	pikemalt keerutamata asja juurde asuma	вриватися, увірватися;
ajtót mutat vkinek	kellelegi ust näitama	показувати в показати [на] двері [кому-н.] виганяти, вигнати [кого-н.]
emberére akadt	ta leidis õige mehe	знайшлася на нього управа; натрапила коса на камінь
alantas ösztönök	madalad instinktid*	тваринні інстинкти
minden áldott este; minden áldott nap	iga jumala õhtu*	кожного божого дня; день у день

él az alkalommal; ez alkalommal	võimalust kasutama	цього разу; за цим разом
leesik az álla; a csodálkozástól leesik az álla	tal vajub imestusest suu lahti	роззявляти в роззявити рот від подиву в здивування*
állig fegyverben/felfegyverkezve	hambuni relvastatud	озброєний до зубів
felkopik az álla	vaesuma	покласти зуби на полицю
áldott állapotban van; áldott állapotban levő	õnnistatud olukorras olema	вагітна -ної*
úgy dolgozik, mint az/egy állat	töõtab nagu loom	працює як віл*
nem esik messze az alma a fájától	käbi ei kuku kännust kaugele	яблуко від яблуні недалеко падає
amellett vagyok, hogy menjünk; amellett vagyunk	olen selle poolt, et minna*	ми за те
addig üsd a vasat, amíg meleg	tao rauda, kuni raud on kuum	куй залізо, поки гаряче; коваль клепле, поки тепле
angolosan távozik	vaikselt lahkuma; külma arvet tegema	піти по-англійськи [тихо і непомітно]*
annál maradunk	jääme selle juurde*	вирішено!, без заперечень!, спинімося на цьому!
az anyatejjel szív/szívja magába	emapiimaga endasse imema	всмоктати з молоком матері
◊ apait-anything belead [vmibe]	kõike endast sõltuvat	вкладати в вкласти всі сили [у що- н.]*
az apostolok lován [jár/megy]	jalgsi käima	пішки
van mit a tejbe aprítania; van mit aprítania a tejbe	heal järjel olema	він зовсім не бідний
aprópénzre váltja a tehetségét; aprópénzre váltja képességeit	raiskab oma annet	розмінюватися на дрібниці
aprópénzzel fizet ki vkit; aprópénzzel kifizet	kellelegi alamaksma	відбутися невеликим коштом
bármi v minden áron	iga hinna eest	за будь-яку ціну*
úszik az árral	pärivoolu ujuma	плисти в пливти за течією в за водою
az ár ellen úszik; az ár ellen úszik	vastuvoolu ujuma	плисти в пливти в іти проти течії*
aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul	iga kingsepp jäägu oma liistude juurde	не знаючи броду, не лізь у воду
az arany középút kuldne kesktee	kuldne kesktee	золота середина [поміркована позиція у чому-н.]*
nem minden/mind arany, ami fénylik	kõik pole kuld, mis hiilgab	не все золото, що блищить
aranyat ér [vmi]	miski on kuldaväärt	цінитися, бути в ціні, як золото*
ki mint vet, úgy arat	mida külvad, seda lõikad	що посієш, те й пожнеш
hátra arc!	ümbõr pöörd!	кругом!*

árkon-bokron túl jár/van/jutott	väga kaugel olema	він уже далеко; його й слід прохолов*
árkon-bokron át/keresztül	läbi kõigi raskuste; üle kivide ja kändude	напростоць, через кущі і купиння*
ármányt sző	intrüigi punuma*	інтригувати v зводити, плести інтриги
egy árva szót sem szól	ei lausu sõnagi	не вимовити v не сказати ні слова v й слова*
aki másnak vermet ás, maga esik bele	kes teisele auku kaevab, see ise sisse langeb	не копай другому ями, бо сам у неї впадеш
mosoly futott át az arcán; a hideg futott át rajta	naeratus libises üle ta näo*	його обдало v пройняло холодом
mosoly futott át az arcán; a hideg futott át rajta	naeratus libises üle ta näo*	його обдало v пройняло холодом
átlát a szitán; itt könnyen átlátni a szitán	kedagi läbi nägema	це шито білими нитками
álát a szitán; itt könnyen átlátni a szitán	kedagi läbi nägema	це шито білими нитками
átlépte a határt; határt átlép	ta ületas piiri	переступити границю v межу [у чому-н.]*
kissé ázottan	natuke vintis	бути напідпитку v під чаркою
nem babra meg a játék	see pole naljaasi	йдеться не про дрібниці
visszaadja/összetépi a babaruhát;	tühise asja pärast tülli minema	побити v розбити глека; посваритися; порвати стосунки*
pihen/nyugszik a babérjain; a babérokön pihen	loorberitel puhkama	спочивати на лаврах*
bagoly mondja verébnek, hogy nagy fejű/nagyfejű	pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad	із хворої голови на здорову
bakot lő	lollust tegema, mõõda panema	дати муху; попасти пальцем у небо
minden balul ütött ki aznap; balul üt ki	sel päeval vedas kõik viltu	вилізати боком; вийти невдалим
balul sikerül /üt ki; a dolog balul ütött ki	ebaõnnestuma*	справи пішли кепсько v погано
beadja a derekát	järele andma	підкорятися, підкоритися
befogja a száját	suud kinni hoidma*	тримати язик за зубами
a begyében van vki/vmi; vmi van a begyében	solvunud olema kellegi/millegi peale	він ображається на кого-н., на що-н.; він замовчує що-н.
belefullad a saját zsírijába	ta ei tea, mida oma rahahunnikuga peale hakata; raha sisse ära uppuma	давитися власним жиром; біситися з жиру*
benőtt már a feje lágya;	ta pole enam laps	уже вийшов із дитячого віку;

már benőtt a fejelágya; meg nem nőtt be a feje lágya		ще материнське молоко на губах не обсохло
kár a benzinért	tühi töö	не варта справа заходу; гра не варта свічок
se szó, se beszéd	ilma pikema jututa; mõtlemata; äkitselt	ні з того, ні з цього
vmit vkinek érdemül tud be; érdemül tud be	midagi kellegi teeneks lugema*	ставити в заслугу
itt van a dolog bibéje	siin on asja nõrk koht*	ось де притичина
erős, mint a bivaly; bivalyerős	tugev kui hârg	сильний, як буйвіл*
Isten bizony!, bizony Isten!, bizonyisten, bizony isten!	jumala eest, jumalatõsi, tõesõna, ausõna	йй-богу!, йй-бо!* йй-Богу!*
(még) megüti a bokáját;	küll ta veel omad vitsad saab	поплатитися*
asztalt bont	lauast tõusmisega lahkumismärguannet andma	вставати з-за стола*;
zászlót bont	poliitilist liikumist algatama	підняти прапор*
ki fia, borja?	mis mees see on?	що за тип?
borsot tör vkinek az orra alá	kellelegi kâkki keerama	дати жару кому-н.*
fâlra hányt borsó	nagu hane selga vesi	як горохом об стіну*
bottal üthetik a nyomát vkinek/vminek; bottal ütheti a nyomát	keegi on tinatuhka kadunud	шукай вітру в полі; слід простив
ez itt a bökkenő; itt a bökkenő	konks on selles!*	в цьому вся проблема; вся справа в цьому
rossz bőrben van	tal on tervis vilets	кістки й шкіра*
nem szeretnék a bőrében lenni	ma ei tahaks tema nahas olla	не хотів би бути в його шкірі*
majd kibújik/kiugrik a bőréből	a) hüppab rõõmust või nahast välja; b) väga erutatud olema	із шкури лізе*
nem fêr a bőrébe	tal on sipelgad püksis	ніяк не вгомониться; йому не сидиться на місці*
meg van buggyanva	ta on segi läinud	чокнутий -та, -те; навіжений -на, - не*
burokban született	õnnesärgis sündinud	народився в сорочці; йому щастить в везе*
buta, mint az ágyú / a csizmatalp / a tők	loll kui saabas	дурний як пень
nagy butaságot csinál; ne csinálj butaságot!	suurt lollust tegema*	не дурій! не роби дурниць!
jó bornak nem kell cégér	hea kaup räägib iseenda eest	видно птаха по польоту
egy cérnaszálszálon függ/múlik	ripub juuksekarva otsas	висіти на волоску*

nem úgy verik a cigányt	nii see küll ei lähe	це робиться не так
még ha cigánygyerekek potyognak/esnek is az égből	sadagu taevast vői pussnuge	усім чортам на зло, наперекір усьому*
cigányútra ment/tévedt/szaladt; az étel cigányútra téved v megy	läks (hinge)kurku	поперхнутися, похлинутися; піти v потрапити не в те горло*
azon a címen; ezen a címen	sel põhjusel*	під приводом цього
jó cùgja van	ta on napsisõber	уміє пити*
lépre/törbe csal	lõksu meelitama	заманювати в пастку*
otthagyt csapot-papot; csapot- papot otthagyt	kõike maha jätma	все полишити, покинути на півдорозі
a saját csapdájába esik; csapdájába kerül v esik	(kes teisele auku kaevab,) ise sisse langeb	потрапити у пастку; пійматися на гачок*
elássa a csatabárdot; kiássa a csatabárdot	matab sõjakirve maha; kaevab sõjakirve välja	покласти край ворожнечі*
cseberből/csöbörből vederbe/vödörbe (jut)	vihma käest räästa alla (sattuma)	з вогню та в полум'я; з дощу та під ринву
csigavérű; csigavérű	külma kõhuga; rahulik	холоднокровний -на, -не*
csikorgatja a fogát; fogát csikorgatja	hambaid krigistama*	скреготати v скреготіти зубами; [dühös] скреготати v скреготіти зубами
ismeri a dolog csínját-bínját; ismeri minden csínját -bínját vminek	tunneb asja läbi ja lõhki	добре розбиратися в чому-н.
csínján bánik vkivel/vmivel	kellegagi/millegagi ettevaatlikult ümbär käima	обережно поводитися з ким-н.
vkít nyakon/fülön csíp	kellelgi kraest/kõrvust haarama*	схопити за комір; зловити на гарячому [кого-н.]
érti a csíziót	tal pea lõikab nagu koorelahuti	він третій калач; він знає всі ходи і виходи*
csöstül jön a baj / a csapás / az áldás	õnnetus tuleb harva ükski	біда сама не ходить, а з собою ще й горе водить*
csütörtököt mond	tõrkuma, ebaõnnestuma, üles ütlema	зіпсуватися; дати осічку; потерпіти невдачу
beadja a derekát	survele järele andma	поступатися [кому-н., чому-н.]*
derült égből villámcsapás	(nagu) välk selgest taevast	як грім серед ясного неба
(ez) kemény dió	kõva pähkel	це складна справа, це міцний v твердий горішок
disznója/disznaja van	tal on vedanud	йому везе v йому щастить*
dobra kerül	haamri alla sattuma	продавати з молотка*
(halvány) dunsztja sincs róla	tal pole sellest õrna aimugi	він про це не має уяви
dupla vagy semmi!	kõik vői mitte midagi!	все або нічого; удвічі більше або

		нічого*
eb ura fákó(!)	mind ei kamanda	ти мені не начальник!*
egyik kutya, másik eb	pada sõimab katelt	один одного вартий; обоє рябоє; два чоботи пара*
ebek harmincadjára kerül/jut; ebek harmincadján	hukka/raisku/nurja minema, rikki/katki minema	у жалогідному становищі*
köti az ebet a karóhoz	endale kindlaks jääma, oma jonni ajama	клястися -нуся, -нешся; божитися - жуся, -жишся*
mint derült égből a villámcsapás	nagu välk selgest taevast	як грім з чистого неба*
ég és föld a különbség (van) (köztük)	nad on nagu maa ja taevas	вони відрізняються, як небо і земля*
(mintha) égből pottyant (volna)	taevast kukkunud	неначе з неба впав*
égnek áll a haja	ta juuksekarvad tõusevad peas püsti	у нього волосся дибом*
égnek áll a haja	ta juuksekarvad tõusevad peas püsti	у нього волосся дибом*
az ég szerelmére(!)	püha/helde taevas!	ради Бога*
egyszer s mindenkorra	nüüd ja igavesti, alatiseks	раз і назавжди; остаточно*
egyszer volt(, hol nem volt)..	elas-oli kord..	жив-був; був де не був*
élére állítja a dolgot, élére állítja a kérdést	asja teravaks ajama	поставити питання ребром
eladó lány/leány	mehelemineku eas tüdruk*	дівчина на виданні
(vmivel) elcsapta a hasát	miski lõi tal kõhu lahti	викликав розлад шлунку; зіпсував собі шлунок*
elcsavarja vkinek a fejét	kellegi pead segi ajama	закрутити v запаморочити голову кому-н.*
elejét veszi vminek; vminek elejét veszi	tõkestama, takistama, ära hoidma*	відвертати, відвернути що-н.; перешкодити чому-н.
elereszt vmit a füle mellett; elereszti a füle mellett	midagi kõrvust mööda laskma	пропустити мимо вух*
elhinti a vizsály magvát; a gyüölölködés magvait hinti el	tüli külvama*	сіє ворожнечу
elhordja magát; hordd el magad!	end ära koristama, lahkuma*; kao siit!*	забиратися, забратися
eljár a szája/nyelve	saladust välja lobisema	добазікатися, проговоритися*
előszertetettel van vki/vmi iránt; előszertetettel viseltetik vki iránt	kellesegi/millesegi poolehoiuga suhtuma*	не байдужий по відношенню до кого-н.
előtérbe kerül	esiplaanile sattuma	висунутися на передній план
be állít/helyez	esiplaanile seadma/asetama*	ставити на передній план
előtérbe kerül	esiplaanile sattuma	висунутися на передній план
takarodj el innen!	kasi siit minema!; korista ennast	забирайся звідси геть!

	ära/siit!*	
eltekintve attól, hogy..	arvestamata seda, et..*	незважаючи на те, що...
vkit eltesz láb alól	kedagi maha lööma	прибрати з дороги; вбити кого-н.
remény tölti el; öröm töltötte el	ta on täis lootust*	він зрадів; його охопила радість
eltünteteti a nyomokat; a nyomokat eltünteteti	jälgi kaotama*	замітати сліди
az majd elválik!	küll see selgub!*	побачимо; ще буде видно
elveti a súlykot	liialdama	переборщувати -щую, -щусш, переборшити; надмірно перебільшувати
a kocka el van vetve	liisk on heidetud	жеребок кинута
ép testben ép lélek	terves kehas terve vaim	у здоровому тілі здоровий дух;
ép bőrrel megúszik vmit; ép bőrrel megússza	terve nahaga pääsema*	вийти сухим із води
épületes beszélgetés; épületes példa	hingekosutav vestlus*	повчальний приклад
eredj (innen)!	kao siit!*	геть звідси в звідсіля!
erőfeszítéseket tesz; erőfeszítést tesz	jõupingutusi tegema*	докладати зусиль в сил
hibás/helytelen/rossz/hamis értelmezés	väärtõlgendus*	перекручене поняття, неправильне тлумачення, невірна інтерпретація
észbe kap	taipama	схаменутися, опам'ятатися; отямитися*
észre/észhez tér	mõistusele tulema	приходить до тям; опам'ятатися*
észre/észhez térít vkit	kedagi mõistusele tooma	урезонити, урезонювати*
legyen eszed!	mõtlet hästi järele!, võta mõistus kokku!	май розум!*
megáll az ember esze!; megáll az eszem!	uskumatu!	я вражений в спантеличений*
eszébe jut; eszembe jut; nem jut eszembe	meelde tulema, pähe turgatama	мені прийшло на думку*; не можу пригадати*
nem vagy eszeden/észnel; észnel v eszén van; nincs észnel	sa pole mõistuse juures	бути при свідомості*; arust ära olema
esze ágában sincs; eszemben sincs v eszembe se jut v eszem ágában sincs	tal ei ole mõtteski	у мене і в думці немає; і не думаю*
máson/másutt jár az esze; hol jár az eszed?	ta mõte liigub mujal	про що ти думаєш?, де твої думки?*
evés közben jön meg az étvágy	süües kasvab isu	апетит приходить під час їжі в їди
beszélni ezüst, hallgatni arany	rääkimine hõbe, vaikimine kuld	говорити – срібло, мовчати – золото
nagy fába vágta a fejszékét;	liiga suurt suutäit hammustama	він взявся за важке в велике діло

nagy fába vágja a fejszékét		
fából vaskarika	võimatu väide	безглуздя -дя; нісенітниця -ці, -цею;
rossz fát tett a tűzre	midagi volesti tegema	він щось наробив
nem látja a fától az erdőt; a fától nem látja az erdőt	ei näe puude taga metsa	із-за дерев не бачить лісу
fabatkát sem ér; egy fabatkát sem ér	pole punast krossigi väärt	ламаного гроша не варт(ий)*
majd ha fagy!	ei iial!	на Миколи та й ніколи!, коли рак свисне!
éppen erre fáj a fogam; fáj a foga vmire	mul oli hammas verel just selle järele	йому слинка тече; ласий до чого-н.
fájdalom!	kahju(ks), mis parata*	на жаль!
könnyekre/sírva fakad	nutma puhkema*	розплакатися -плачуся, -плачешся
faképnél hagy [vkit]	kedagi hülgama/maha jätma, kellegagi suhted katkestama	покинути -ну, -неш; залишити -шу, - шиш [кого-н.]*
falhoz állít vkit; falhoz állította	a) kedagi seina äärde panema b) kedagi petma	поставив кого-н. до стінки; розстріляти
ne fāradj!; ne fāradjon!	ära näe vaeva!*	не турбуйтеся!
se füle, se farka	ei saba ega sarvi	нісенітниця -ці
egy fecske nem csinál nyarat	üks pääsuke ei too veel suve	одна ластівка весни не робить
kimutatja a foga fehér(j)ét; kimutatja a foga fehérjét	hambaid näitama	показати своє справжнє обличчя, показати зуби
fején találja a szöget; fején találta a szeget	naelapea pihta tabama	влучити в ціль
tõri a fejét vmin; vmin tõri a fejét	millegi kallal pead murdma	ламає собі голову над чим-н.
szegény feje!	vaene mees!	бідолаха!
fejmosást kap/fejmosásban részesül	peapesu saama	йому добре намилили шию*
nem érem fel ésszel	see käib üle minu mõistuse*	не можу зрозуміти; не збагну; не втну
felhívás keringőre	julgustus, tunnustus	приховане спокушання*
még neki áll feljebb	tal on veel ütlemist (kuigi ise on süüdi)	і він ще сміє сердитися*
(jól) felöntött a garatra	tõmbas enda nina korralikult täis	він добряче хильнув
felvetődik a kérdés	tõstatub/tõuseb küsimus*	виникає питання
(jól) felvitte az isten a dolgat; felviszi isten a dolgát	tal on hästi läinud, ta käsi käib hästi	схопити бога за бороду
nagy feneket kerít vminek	a) midagi pikalt-laialt seletama b) midagi ületähtsustama	багатомовно пояснювати [що-н.]
a fennforgó esetben	käesoleval juhul*	в даному випадку

nem fēr a bőrébe(n)	ta ei suuda end vaos hoida	a) [õrõmtõl] він у телячій радості v в телячому захопленні b) [nyugtalan emberrõl] він ніяк не може вгамуватися*
filléres gondjai vannak	iga penni peos veeretama*	у нього кожна копійка порахована
fittyet hány vkinek/vkire/vmire	vilistama kellegi/millegi peale	не звертати уваги на кого-н., що-н.; нехтувати -тую, -туєш [кого-н., що-н. v ким-н., чим-н.]
fáj/vásik a foga vkire/vmire	hammas on verel kellegi/millegi järele	йому слинка тече
fogához veri a garast	iga sendiga koonerdama	трястися над кожною копійкою
(halvány) fogalmam sincs róla	mul pole sellest (õrna) aimugi*	я про це не маю ніякого поняття v жодної уяви
fogas kérdés	raske küsimus*	каверзне питання
igényt formál vmire	millelegi nõudlust esitama*	претендувати на що-н.
veszélyben forog	hädaohus olema	знаходитися у небезпеці*
mintha a föld nyelte volna el	ta on kadunud nagu tina tuhka	як у воду впав
földhözragadt szegény (ember)	puruvaene*	у нього ні кола, ні двора
vmi/ez fúrja az oldalát	väga uudishimulik olema	це його турбує
fübe harap	vägivaldselt surema; kõrvu pea alla panema	сконати; дати дуба; загинути
füt-fät ígér	kullamägesid tõotama*	обіцяти золоті гори
fühöz-fához kapkod; kapkod fühöz-fához	õlekõrrest kinni haarama*	хапатися то за одне, то за інше; розгублено метушитися
fügét mutat	trääsa näitama	показати дулю*
nem fülük a foga vmihez; nem fülük hozzá a foga	ei ole isu midagi teha	не лежить душа [до чого-н.]
fürge, mint a gyík	väle kui tuul	в'юнкий, верткий, як ящірка
egy füst alatt	samal ajal, ühe hingetõmbega	одним заходом; за один раз
füstbe ment terv; a terv füstbe ment	plaan läks vett vedama	план, що провалився
gáncsot vet vkinek	kellelegi kaikaid kodarasse loopima; kellelegi jalga taha panema	підставляти ногу v підніжку кому-н.; ставити палиці в колеса кому-н.
fogához veri a garast	rahaga koonerdama	скнарити; скнарувати -рую, -руєш; труситися над кожною копійкою
nem ér egy lyukas garast (sem)	pole punast krossigi / pennigi väärt	і гроша ламаного не варт(ий)
felönt a garatra; jól felöntött a garatra	maani täis jooma; viina viskama	здорово напився [п'яний]
vkinek a becsületébe gázol	kedagi räigelt solvama*	сильно образити кого-н.
goromba, mint a pokróc	äärmiselt jäme/labane	він дуже брутальний
görbe szemmel néz vkire/vkit	kellegi peale viltu vaatama*	криво дивитися на кого-н.

akadály(oka)t gördít vki elé/útjába/útjába/vkinek	kellelegi kaikaid kodaratesse loopima	утрудняти що-н.; вставляти палиці в колеса кому-н.
kár a gőzért	kahju tühjast vaevast	гра не варта свічок; не варта справа заходу
gúzsba köt vkit	kedagi käsist-jalust siduma	підв'язувати v підв'язати кого-н.*
gyáva, mint a nyúl	arg nagu jänäs	лякливий, як заєць
egy gyékényen árul vkivel	kellegagi ühte vankrit vedama	вони одного поля ягода
rövidre/szorosra fogja a gyeplőt	tõmbab ohje pingumale	натягти віжки
nevén nevezi a gyereket/gyermeket	asju õige nimega nimetama	називати речі їх власними іменами; говорити прямо v відверто
néma gyerekek/gyermeknek az anyja sem érti a szavát	ütle, milles on asi	дитина не плаче, мати не розуміє
Hadak útja [Tejút]	Linnutee	Чумацький шлях [Молочний шлях]
vkinek minden haja szála az égnek áll/mered; égnek áll a haja	kellelgi tõusevad juuksed peas püsti	волосся стає дибом*
hajánál fogva előráncigált/elórángatott érv; hajánál fogva előráncigál	vägisi otsitud põhjendus	притягти за волосся*
minden hajjal megkent (ember)	kogenud, elunäinud; salakaval	шахраювата людина; стріляний горобець
(annyt) ért hozzá, mint hajdú a harangöntéshez	tal pole asjast halli aimugi	розбирається [в чому-н.], як свиня в апельсинах
nem ér egy hajítófát (se)	pole punast pennigi väärt	не вартий ломаного шеляга v гроша*
hasznot hajt	kasu tooma*	приносити v давати користь
egy hajításra kiiszik/megiszik vmit	midagi ühe sõõmuga ära jooma	випити за одним духом v одним духом*
hála Isten(nek)!; istennek hála	tänu jumalale!, jumal tänatud!	хвала Богу*
a zavarosban halászik	sogases vees kalu püüdma	ловити рибку в каламутній v мутній воді
halomra dönt	põrmustama, ümber lükkama*	розбивати v розбити на порошок
halvány fogalmam sincs róla	mul pole sellest õrna aimugi*	не маю найменшого v жодного уявлення про це
kiróg a hámból	kõva pidu panema	розгулюватися -лююся, -люєшся, розгулятися
nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja	kus suitsu, seal tuld	диму без вогню не буває
hasra esik/vágódik vki előtt	kellegi ees lõmitama	низькопоклонничати v плазувати перед ким-н.
háttérbe szorít [vkit]	kedagi tagaplaanile suruma	відтіснити v відтіснити на задній

		план*
háttérben marad	tagaplaanile jääma	триматися осторонь*
hegyezi a fülét	kõrvu teritama*	насторожуватися, насторожитися
port hint vkinek a szemébe	kellelegi puru silma ajama	замилювати очі кому-н.
se hıre, se hamva	ei kippu ega kõppu*	ні слуху, ні духу
fehér holló; ritka, mint a fehér holló	valge vares	біла ворона
se vége, se hossza	ei otsa ega äärt	ні кінця, ні краю*
túlfeszíti a húrt	vinti üle keerama	перегнути палицю
egy húron pendül vkivel	kellegagi ühte vankrit vedama	бути з ким-н. заодно
hús és vér (ember)	luust ja lihast (inimene)	плоть і кров*
sok hüho semmiért	palju kõra eimillestki	багато галасу через дрібниці
hüvõsre tesz vkit	kedagi vangi panema	посадити в тюрму*
az ígélet földje	tõotatud maa	обітована земля*
[vkinek] inába száll a bátorsága; inába szállt a bátorsága	kellelgi läheb süda saapasäärde	у нього душа сховалася в п'яти
se ingem, gallérom/gatyám; õ nekem se ingem, se gatyám	see ei puutu minusse	не маю з ним нічого спільного; він мені ні брат, ні сват
nincs inyemre; nincs inyére	see pole minu maitse, see on mulle vastumeelne	не до смаку; не смакує; не до вподоби
félta az irháját	oma nahka hoidma	він боїться за свою шкіру*
(el)viszi az irháját	elu eest jooksmas	рятувати в врятувати свою шкіру*
hordd el az irhát!	kõi siit minema!, lase jalga!	забирайся! іди [собі] геть*
ízekre szed/tép	pihuks ja põrmuks tegema	розчленовувати -вую, -вуєш, розчленувати, -ную, -нуєш
engem (ez) nem izgat	mind ei huvita*	мене це не хвилює
ízzé-porrá tör/zúz vmit	midagi pihuks ja põrmuks tegema	розбити щент в наголову*
ez nem járja!	nii ei kõlba/lähe!	так не годиться!
mi járatban vagy?	mis sind siia tõi?	у якій справі він прийшов?
(már) megette a kenyere javát	suurem osa elust on tal (juba) selja taga	він уже прожив свій вік; він віджив своє
javulást kívánok!	head paranemist!*	бажаю вам швидко видужати!
jóban van vkivel	kellegagi hästi läbi saama	він у гарних стосунках; він у дружбі з ким-н.*
eszébe juttat [vkinek vmit]	kellelegi midagi meelde tuletama*	наводити в навести на думку; нагадувати в нагадати [кому-н. про що-н.]
kacsalábon forgó kastély	majake kanajalgadel*	хатка на курячих ніжках; багатий, зроблений без смаку будинок
kákán is csomót keres; nem kell a kákán is csomót keresni	otsib viga ka sealt, kus seda pole	чіплятися до кожного слова; не за всяку провину києм у спину

mindent egy kalap alá vesz/von	kõiki võrdselt kohtlema	підвести під один ранжир*
megereszti kantárszárt	ohje lõdvemale laskma*	попускати в попустити поводи;
rövidebbre v szorosabbra fogja a kantárszárat	ohje pingutama*	натягувати в натягнути поводи
a kánya csípje meg / vigye el!; vigye a kánya	pagan võtaks!; pagana pärast!	чорт з ним!, хай буде!
erőre/lábra kap	terveks/jalule saama*	стати на ноги [після хвороби]; дужчати
szorul a kapcája	king pigistab	бути в скрутному становищі; потрапити в біду
fűhöz-fához kapkod	rabelema	хапатися за що попало
kapóra jön	tuleb kui tellimise peale	приходити в прийти вчасно*
egy kaptafára hűz mindent; mindent egy kaptafára hűz v csinál	kõike ühe mõõdupuuga mõõtma	однією міркою міряти все; міряти все на один копил
tárt/nyitott kapu(ka)t dönget	lahtisest uksest sisse murdma	ломитися в добуватися у відчинені двері
kardélre hány	mõõgaga surnuks lõõma	знищувати мечем; віддавати на знищення мечем*
úgy megy, mint a karikacsapás	tõõtab nagu kellavärk	справа йде, як по маслу*
kerülgeti, mint macska a forró kását	käib nagu kass ümber palava pudru	підходити до справи здаля; ходити кругом та навколо
iszik, mint a kefekötő	joob kui siga	п'є, як швець
kenterben győz/ver vkit; kenterbe ver v kenterben győz	kedagi hõlpsasti võitma	легко перемогти в отримати перемогу*
olyan (jó), mint egy falat kenyér	(keegi on) väga heasüdamlik	предобрий -ра, -ре, добряга -ги, - рязі; добрий, як кусень хліба [про людину]
kenyértörésre kerül a dolog/sor	käes on otsustav hetk suhetes	питання ставиться рубя; вирішення питання неминуче*
sokat képzel magáról	ta arvab endast palju*	скласти надто високу думку про себе; бути високої думки про себе
sehol a föld kerekségén	mitte kusagil maailmas*	ніде у світі
leszedi vkiről/vmiről a keresztvizet	kellestki väga halvasti rääkima; kedagi täielikult maha tegema	перемивати кісточки [кому-н.]
nagy feneket kerít vminek	millelegi liiga suurt tähtsust omistama	багатомовно пояснювати [що-н.]
sort kerít vmire	millegi tegemiseks võimalust leidma; midagi ette võtma	виділити час [на що-н.]
kertelés nélkül megmond vmít; kertelés nélkül beszél	midagi otse/keerutamata välja ütleva*	говорити прямо в напряму

kerülget(i) vmit, mint macska a forró kását	käib nagu kass ümber palava pudru	ходити коло та навколо; ходити околяса; підходити до справи здала*
kézpénznek vesz vmit; kézpénznek vette	midagi uskuma jääma	приймати що-н. за чисту монету
kesztyūs kézzel bánik vkivel // kesztyūs kézzel nyúl vmihez	kellegagi/millegagi õrnalt ümber käima	обережно поводитися з ким-н.*
kétélű fegyver v dolog	kahe otsaga asi*	палиця з двома кінцями
kéтрét görbül/görnyed/hajol	pugema, maani kummarduma	згинатися в три погібелі*
nem fēr hozzá kétség; ehhez nem fēr kétség	selles pole kahtlustki*	не підлягає сумніву
kétségbe von [vmit]	milleski kahtlema*	брати під сумнів; мати сумніви
kétségbe ejt vkit	kedagi segadusse viima*	доводити v довести до відчаю v до розпачу; впадати v впасти у відчай v у розпач
kéz kezet mos	käsi peseb kätt	рука руку миє
kezességet vállal vkiért	kedagi käendama*	брати v взяти кого-н. на поруки
kiadja az útját vkinek	kellelegi hundipassi andma	а) випроваджувати -жую, -жуєш, випроводити -джу, диш [кого-н.]; вказати на двері [кому-н.] в) звільнити з посади [кого-н.]; дати відставку [кому-н.]
kibújik a szög/ a szeg a zsákból	tõde pääseb võidule	шила в мішку не сховаєш
majd kicsattan az egészségtõl	tervisest pakatama	пашить здоров'ям
mintha kicserélték volna; téged mintha kicserélték volna	ta on justkui uuesti sündinud	тебе наче підмінили*
sok kicsi sokra megy	kes kopikat ei korja, see rublat ei saa	з копійки гривні робляться
úgy kiabál/ordít, ahogy a torkán kifér	karjub, nagu kõrist tuleb	на все горло [дуже голосно]*
kígyót-békát kiált vkire	kedagi sopaga üle valama	лаяти на всі заставки [кого-н.]
kiköszörüli a csorbát	viga parandama	виправляти v виправити помилку
kilátásba helyez vkinek vmit	kellelegi midagi lubama*	подавати v подати надію кому-н. на що-н.; [megígér] обіцяти, пообіцяти що-н.; [tervbe vesz] передбачати, передбачити
ki sem látszik a munkából; nem látszik ki a munkából	(keegi) upub tõösse*	поринути v заглибитися в роботу
kileheli a lelkét	hinge heitma	спустити дух; сконати*
(itt) kilóg a lóláb	(kellegi) kavatsused paistavad läbi	білими нитками зшите
kiment a fejemből; ez nem megy ki a fejemből	mul läks meelest ära*	це не йде мені з голови

ez nekem kínaiul van	ma ei saa sellest mõhkugi aru	це для мене китайська грамота
kinyitja vkinek a szemét	kellegi silmi avama*	відкривати v відкрити кому-н. очі [на що-н.]; просвіщати v просвітити [кого-н.]
kiönti a lelkét; kiönti szívét vkinek	südant puistama*	вливати душу кому-н.
(ezt) nem teszi a kirakatba	sellega pole tal uhkustada	цим він не зможе похвалитися
pünkösdi király	õnn on üürike	каліф на годину
kis híja volt, hogy..; kis híja volt, hogy el nem estem	vähe puudus, et..*	я мало не впав
a kisujját sem mozdítja (vkiért/vmiért)	ta ei liiguta sõrmegi/lillegi	і пальцем не кивне
kiszolgáltatja magát vkivel	kellegi end teenindada laskma*	претендувати на обслуговування; чекати на обслуговування
kiszolgáltatja magát vkinek/vminek	end kellegi/millegi meelevalda andma*	віддавати себе у чий-н. руки
kiszúrja a szemét valakinek vmivel	liiga vähe tasuma heateo eest	замазати v замазувати очі кому-н. [дрібничкою]
kiteregeti [vkinek] a szennyest	musta pesu pesema	виносити v винести сміття з хати
kitesz magáért	ta annab oma parima*	постояти за себе
kiver [vmit] a fejéből	peast viskama	викинути з голови*
kiverte az izzadság / a veríték	võttis higi välja	у нього виступив піт*
kivetkőzik (ön) magából	endast välja minema	втрачати v втратити самовладання; дратуватися, роздратуватися -туюся, -туєшся; втрачати v втратити людський вигляд*
a kocka el van vetve(!)	liisk on langenud	жереб кинуто! *
kockán forog (vmi)	miski on mängus/kaalul	бути поставленим на карту*
(mindent egy) kockára (fel)tesz	kõike ühele kaardile asetama	ризикувати, ризикнути; ставити v поставити на карту*
koldusbotra jut	kerjuseks muutuma	зубожіти, озлидніти
konkolyt hint (a tiszta búza közé)	tüli külvama	сіяти v посіяти розбрат v чвари*
körmére/orrára koppant vkinek	kellelegi vastu näppe andma, kedagi noomima	набити -б'ю, -б'єш, надавати v надати щиглів [кому-н.]*
(hiába) koptatja a száját/nyelvét; száját koptatja	kurtidele kõrvadele rääkima, ilmaaegu suud kulutama	базікати, балакати*
kosarat ad vkinek	kellelegi korvi andma	відмовляти v відмовити кому-н.; давати v дати гарбуза
kosarat kap vkitől	kelleltki korvi saama	одержувати v одержати відмову від кого-н.; дістати гарбуза
nagy/nehéz kő esett le a szívről	mul kivi langes südamelt	наче великий камінь спав із серця

minden követ megmozgat	kõiki hoobasid liigutama	зробити все можливе; випробувати в випробовувати всі шляхи в можливості
kõvé dermed/mered/válik	soolasambaks/surnuks ehmatama	кам'яніти, каменіти, окам'яніти, окаменіти, остовпіти
kõd elõtte, kõd utána	kadus uttu	він безслідно зник в зникнув
kõlcsõnkenyér visszajár	nagu sina mulle, nii mina sulle*	за образу платять тим самим в тією ж монетою
már a kõnyõkõmõn jön ki	mul on sellest kõrini	мені це осточортіло в остобісіло в остогидло
ügy hazudik, mintha a kõnyvbõl olvasná; ügy beszél, mintha kõnyvbõl olvasná	valetab nii, et suu suitseb	говорити, як по писаному
kõnyv nélkül; kõnyv nélkül tud	peast	знати напам'ять
esõ után kõpõnyeg	tagantjärele tarku palju	після бійки кулаками не махають; навздогін сокирою; повів коня кувати, як кузня згоріла
kõrmére ég a dolog	asjaga on kiire, asjal on tuli taga	справа надто в дуже спішна
nem sok kõszõnet van benne; nincs benne kõszõnet	selles pole midagi rõõmustavat	ніякої користі з цього; немає ніякої віддачі*
ha minden kötél szakad	äärmise häda korral	у крайньому випадку
kõtélnek áll	end ümber veenda laskma	дати згоду
(ezt) kõtve hiszem	vaevalt ma seda usun*	важко повірити
semmi kõzõd hozzá	sul pole sellega mingit pistmist*	(це) не твоє діло; це не твоя справа
ha semmi nem jön kõzbe; hacsak vmi kõzbe nem jön	kui midagi vahele ei tule?*	коли тільки щось не трапиться в не завадить
az arany kõzépút	kuldne kesktee	золота середина
kõztudomás szerint	nagu üldteada*	як усім відомо
nem ér egy krajcárt sem	see pole pennigi väärt*	не вартий мідної копійки
(bele)került, mint Pilátus a krédõba; úgy kerül bele, mint Pilátus a krédõba	sattus supi sisse	упасти в біду, як курка в борщ
hiba van a kréta kõrül	midagi on valesti; asi pole õige	тут щось не так в не те
gyáva kukac	vilets argpüks	боягуз -за, боягузик -ка*
egy kukkot sem érték belõle	ma ei saa sellest mõhkugi aru	для мене це китайська грамота*
egy (árva) kukkot sem szól; egy kukkot se szól	ta ei lausu (ei) musta ega valget	ані пікне*
hátul kullog	sabas sõrkima*	плентатися в плестися в хвості
kupán vág vkit	kellelegi vastu pead andma*	дати по голові в по кумполу [кому- н.]

a terv kútba esett; a dolog kútba esett	plaan läks luhta	це пропаща справа
egyik kutya, másik eb	pada sõimab katelt	обоє рябє; два чоботи пара; хрін від редьки не солодший
kutyából nem lesz szalonna	ega sitast saia saa	скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться
kutyaharapást szőrével (gyógyítják)	kuradit/peltsebuli peltsebuliga välja ajama	clin клином вибивають
egyszer volt Budán kutyavásár	seda juhtub vaid üks kord*	не все коту масниця
nagy lábon él	laialt elama	жити на широку ногу; розкошувати*
láb alatt van	jalus olema	крутитися в вертїтися під ногами*
eltesz vkit a láb alól; láb alól eltesz	kedagi jalust ära koristama / vagaseks tegema	усунути з дороги; вбити*
könnybe lábad a szeme (pillája); a szeme könnybe lábad	tal lähevad silmad märjaks	його очі наповнилися сльозами; сльози виступили у нього на очах*
benőtt (már)a feje lágya; nem nőtt be a feje lágya	ta on saanud täiskasvanuks; tal on kõrvatagused märjad	він уже виріс із дитинства
lándzsát tör vmi mellett	piike murdma millegi nimel	ламати списи [за кого-н.]*
lassú víz partot mos	ka veetilk uuristab kivi sisse augu	тиха вода греблі рве; в тихому болоті чорти водяться
hosszú/bő lére ereszt vmit	juttu heietama	волинити, затягувати [що-н.]
összeszűri a levét vkivel	a) kellegagi kokku mägima b) armusuhet alustama	бути заодно з ким-н.
megissza a levét vminek	ta saab supi kaela	терпіти за що-н., розплачуватися за що-н.
légből kapott	õhust/laest võetud	видуманий, вигаданий -на, -не; виссаний з пальця
legelteti a szemét/tekintetét vkin/vmin	kellegi/millegi peal pilgul puhata laskma	любуватися в милуватися ким-н., чим-н.; з насолодою спостерігати за ким-н., чим-н.; гріти очі на чому-н.*
vkinek a lelkére beszél	kedagi pehmeks rääkima	звертатися до чиєї-н. розсудливості*
lépre megy v kerül	lõksu minema	попасти в пастку*
lépre csal vkit	kedagi lõksu meelitama	заманювати в пастку*
az éj leple alatt	õõ varjus	під покровом ночі*
lépésről ~re	samm-sammult	крок за кроком
lépést tart [vkivel/vmivel]	kellegagi/millegagi sammu pidama	іти в ногу*
nem létezik!	see on võimatu!	не може бути*
a levegőbe repít/röpít [vmit]	midagi õhku laskma, õhkima	висадити в повітря
a levegőbe repül/röpül	õhku lendama	вибухати; вибухнути -ну, -неш*
lővá tesz vkit	kedagi narriks tegema	обманути, підвести -веду, -ведеш

lőhátról beszél [vkivel]	kellegagi üleolevalt rääkima	говорити згорда v спогорда v з великого коня*
kihúzza a lutrit	ta saab oma karistuse	попадатися*
lyukat beszél vkinek a hasába	kedagi surnuks rääkima	заговорити зуби кому-н.
magához tér	teadvusele tulema	опам'ятатися; отямитися -млюся, -мишся; схаменутися*
két/más malomban örölnék; más malomban öröl	üks räägib aiaast, teine aiaaugust	говорити зовсім про інше v про різні речі
vkinek a malmára hajtja a vizet	see on vesi tema veskile	лити воду на чий-н. млин
két malomkő közt örlődik	alasi ja haamri vahel olema	опинитися поміж двох вогнів
él, mint Marci Hevesen	elab nagu kuninga kass	качається, як сир у маслі
[vkinek] a szívébe markol vmi	miski vapustab kedagi	пропикати в душу*
markába nevet	pihku naerma	сміється нишком
markában tart vkit/vmit	kedagi/midagi peos hoidma	тримати в кулаку
megáll az eszem/ész(!)	uskumatu!	не збагну; не вміщається в голові*
meg se kottyán neki; ez meg sem kottyán nek	a) see on tema jaoks käkitegu b) see on talle väga kerge c) tal pole sellest sooja ega külma	це йому раз плюнути; це для нього дрібниці
megpecsételődik a sorsa; vkinek a sorsát megpecsételi	ta saatust on määratud	вирішити чию-н. долю*
megszakad a szíve; majd megszakad a szívem	ta süda lõhkeb	моє серце розірветься*
meg vannak számlálva a napjai; napjai meg vannak számlálva	ta päevad on loetud	його дні полічені; йому недовго ряст топтати*
megtér őseihez	manalasse varisema	упокоюватися, упокоїтися*
megüti vmi a fülét	miski riivas ta kõrva	я несподівано почув [що-н.]*
egy megveszekedett vasa sincs/sem	tal pole punast krossigi	у нього ні копійки в кишені*
de még mennyire!	ja kuidas veel!	ще й як!*
aki mer, az nyer	julgete päralt on võit	хто посміє, той виграє
arra mérget vehetsz; mérget vesz vmire	selle peale võid mürki võtta	дати свою [собі] голову відрубати v відтяти
elhúzza a mézesmadzagot vkinek a szája előtt	tühje lubadusi andma	водити за ніс; кормити обіцянками [кого-н.]
a mindenségit!	pagan võtku!	під три чорти!*
kéz kezét mos	käsi peset kätt	рука руку миє
nagydobra ver [vmit]	midagi suure kella külge panema	роздзвонювати, роздзвонити; кричати на всіх перехрестях [про що-н.]
(a) gyengébb nem	õrnem sugu	слаба стать
remélem, nem veszi rossz néven;	loodan, et te ei pane pahaks	сердитися за що-н.; залишитися

rossz néven vesz vmit		незадоволенням чим-н.*
közös nevezőre hoz (vmiket)	ühise nimetaja alla viima; ühisele nimetajale viima	зводити в звести до спільного займенника*
no nézd csak!	ennäe!	дивись!, глянь-но!*
elhúzza/elhegedüli/elrántja vkinek a nótáját	kellelegi korralikult kere peale andma	дати чосу кому-н.*
nyakára hág vminek	ära raiskama	розтринькувати, розтратити [що-н.]*
összefut a nyál a szájában	vesi tuleb suhu	vesi tuleb suhu
vénasszonyok nyara	vananaiste suvi	бабине літо*
mintha nyársat nyelt volna	oleks justkui aiateiba alla neelanud	немов аршин проковтнув*
töri a nyavalya [vkiért/vmiért]	ta on hull kellegi/millegi järele	він казиться*
nyélbe üt vmit	midagi teoks tegema / ellu viima	вдало закінчити що-н.*
a rossz nyelvek	kurjad keeled	злі язика
nyelvemen van v forog	see on mul keelel	вертиться у мене на язичі
kiüt a nyeregből vkit; vkit kiüt a nyeregből	kedagi rõõpast välja viima	вибити із сідла кого-н.; перемогти кого-н.
nyitott kapukat dönget	lahtisest uksest sisse murdma	ломитися в добуватися у відчинені двері
nem sokat nyom a latban; az ő szava nem sokat nyom a latban	sel pole mingit tähtsust	його слово не має ваги в значення в впливу*
nyomdafestékét nem tűrő szavak; nyomdafestékét nem tűrő	trükimusta/päevavalgust mitte kannatavad sõnad	нецензурний -на, -не*
vkinek a nyomdokaiba lép // vkinek a nyomdokain halad	kellegi jälgedes käima	по стопах в по слідах кого-н.; услід за ким-н.*
nyugtával dicsérd a napot!	kiida päeva loojangul!	курчат восени лічать
addig nyújtózkodik/ nyújtózkodjál, ameddig a takarója ér	üle oma varju ei hüppa	по своєму ліжку простягай ніжку
felhúzza/felveszi a nyúlcipőt	plehku panema, jalga laskma	утекти в утікати в поспіху; накивати п'ятами*
oda se neki!	kõik on korras/kombes!	невелика біда!, пусте!*
tűzet okád	tuld purskama*	метати грім і блискавку; кидати вогнем-блискавицею; вергати громами в громи [бути обуреним]
olajat önt a tűzre	õli tulle valama	підлити масла в огонь
olajra lép	minema/uttu tõmbama	ушитися, утекти
olcsón megússza [a dolgot]	odavalt välja tulema *	дешево в легко відбувся; це йому дешево обійшлося
oldj kereket!	lase jalga!; tee minekut!	тікати, утікати; п'ятами накивати*
vkinek vmit a fejére olvas	kellelegi sõnu peale lugema, kedagi	робити зауваження [кому-н.];

	valjult noomima	дорікати [кому-н.]; відчитувати - тую, -туєш, відчитати [кого-н.]
mutogatja/megmutatja (az) oroszlámkörmeit	küüsi näitama	показати v показувати левині кігті [кому-н.] *
csak az orráig lát // nem lát messzebb az orránál	ei näe oma ninaotsast kaugemale	обмежений*
beleüti az orrát vmibe	oma nina kuhugi toppima	сунути носа куди-н.
felhúzza az orrát [vmiért]	millegi pärast nina kirtsutama	задирати v задерти ніс v носа; зазнаватися -знаюся, -знаєшся, зазнатися, зарозумітися; накопильовати v накопильити губу v губи; морщити ніс
[vkinek] jó orra van	kellelgi on hea nina	мати добрий нюх
hosszú/lógó ~al távozik	pika ninaga jääma	піти, пиймавши облизня v шилом патоки вхопивши
(a) végén csattan az ostor	pill tuleb pika ilu peale	добре сміється той, хто сміється останній
(se) nem oszt, (se) nem szoroz	ei ole tähtis; pole vahet	з цим не треба рахуватися
öklét rázza [vki felé]	rusikat vibutama	показувати v показати кулак кому-н.
borba öli a bánatát	oma muret veinisse uputama*	залити горе вином
vkinek az ölébe hull/pottyán vmi	miski kukub kellelgi sülle	це йому з неба звалилось*
kart karba öltve	käe alt kinni, käevangus	рука в руку*
olajat önt a tűzre	õli tulle valama	підлити масла в огонь; до гарячого ще приском сипнути
vigye(n) el az ördög!	kurat võtku!	хай йому чорт v дідько! хай його чорт візьме!
az ördög tudja! / tudja az ördög!	kurat/pagan (seda) teab!	біс його знає!
öreg ember nem vén ember	ka vana hobune tahab kaeru	старий віл борозни не псує
összehúzza a szemöldökét	kulmu kortsutama	нахмурювати v насуплювати v нахмурити v насупити брови*
[vmi] összhangba hoz [vmivel]	midagi millegagi kooskõlla viima, harmoniseerima*	погоджувати -джую, -джуєш, погодити -джу, -диш
övön aluli ütés	lõök allapoole võõd	удар нижче пояса*
özönvíz	veeuputuseelne	допотопний -на, -не*
pácban van	hädas olema, omadega sees olema*	бути в скрутному становищі; потрапити в біду; вклепатися v вскочити в клопіт
pálcát tör vki felett	kellegi üle kohut mõistma	засудити, осудити -джу, -диш [кого-н.]*
lassú víz partot mos	vaga vesi, sügav põhi	тиха вода греблю рве; у тихому

		болоті чорти водяться
annyi a pénze, mint a pelyva	tal on raha nagu raba	дуже багато*
egy húron pendülnek	nagu sukk ja saabas	один одного варт; обоє рябоє; який їхав, таку й стрів*
rossz pénz nem vész el	umbrohi ei hävine	такого навіть чорт не бере
petrezselymet árul	ta on müürilill	дпирати стінку; лишитися без запрошення на танець*
ilyet még nem pipáltam	ma pole sellist veel näinud/kuulnud	я такого ще не чув *
nagy port ver fel	tolmu üles keerutama, tähelepanu äratama	наробити в зняти багато галасу в шуму *
se pénz, se posztó	tühjade kätega jääma	ні кола, ні двора
pozdorjává tör/zúz vkit/vmit	kedagi/midagi pihuks ja põrmuks tegema	розбити щент*
pünkösdi királyság	lühike tähelend	халіф на годину; короточасне благополуччя; короточасний успіх*
ráfagyott a mosoly az arcára; arcára ráfagy a mosoly	naeratus tardus ta näole*	на його обличчі застигла посмішка
állandóan a fülemet rágja; vkinek vkinek a fülét	a käib mulle pidevalt peale	протуркати в протуркотіти в протуркотати вуха кому-н. *
ráncba szed [vkit]	kedagi korrale kutsuma	приборкувати -кую, -куєш, приборкати*
a régi nóta	vana/tuttav lugu	стара пісня*
Dunát v folyót lehetne rekeszteni vele	neid on nagu kirjuid koeri	хоч греблю гати*
remeg mint a kocsonya/nyárfalevél	väriseb nagu haavaleht	тремтить як осиковий листок*
résen áll/van	valvel/ettevaatlik olema	бути на сторожі в напготові; насторожуватися; пильнувати, -ною, -нуєш*
reszket, mint a nyárfalevél	väriseb nagu haavaleht	тремтить, як осиковий листок; [fél] боятися, трепетати*
kivágta a rezet	ta andis oma prima	блиснути -ну, -неш чим-н.; чудово постояти за себе
ritka, mint a fehér holló	nagu valge vares	біла ворона*
párját ritkítja	talle pole võrdväärsset*	ще одного такого не знайдеш; не має йому рівного
vesztébe rohan	hukatusse tormama	летіти назустріч (власній погибелі)
sok van a rovásán	tal on palju hingel/arvel	багато в чому винуватий в винний в винен; на його совісті багато гріхів*
türelem rózsát terem	kes kannatab, see kaua elab	терпи, козаче, отаманом будеш; хто

		чекати вміс – свого дочекається; наполегливість усе здолає
nincsen rózsza tövis nélkül	miski pole täiuslik; pole roosi ilma okasteta	кожна троянда має колючки; нема добра без лиха; за доброї години чекай лихої днини
a rövidebbet húzza	lütua saama, alla jääma	залишатися в дураках
rájár a rúd [vkire]	ebaõnn saadab teda	йому не везе; йому дістанеться
izeg-mozog, mint a sajtkukac	ei suuda paigal püsida, tal oleks nagu sipelgad püksis	він крутиться, як дзига*
sakkban tart [vkit]	(kedagi) ohjes/vaos hoidma	тримати під загрозою [кого-н.]
[vmi] rosszban sántikál	ta kavatsseb miskit halba, tal on midagi halba kavas	замислити зле
derekasán állja a sarat; (meg)állja a sarat	endale kindlaks jääma;	постояти за себе; видержати, витримати; вистояти перед труднощами;
sárba ránt/tipor [vkit]	kedagi porri tallama	затоптати в грязь
sárga az irigységtől	kadedusest kollane	він жовтий v чорний від заздрості*
a sarkában van/jár [vkinek]	kellelgi kannul olema	переслідувати кого-н.; ходити слідом за ким-н. *
szedd a sátorfádat!; szedi a sátorfáját	tee minekut!	збирати зібрати свої манатки; тікати, утікати*
vkinek a seggét nyalja	kellegi perset lakkuma	підлабузнюватися [до кого-н.]; лизати задницю [кому-н.]*
fél lábbal a sírban van	ühe jalaga hauas olema	стояти однією ногою в могилі
forog/megfordul a sírjában	pöörab (end) hauas ringi	перевертатися v перевернутися у могилі
sóbálvánnyá válik/dermed	soolasambaks muutuma/tarduma	перетворитися у соляний стовп, скам'яніти*
kijön a sodrából	endast välja minema;	втратити самовладання
kihoz vkit a sodrából	kedagi endast välja viima	виводити v вивести з терпіння v із рівноваги
(el)mehet a sóhivatalba; menj a sóhivatalba	ta olukord on lootusetu; teda pole võimalik aidata	іди туди, де раки зимують*
sokra becsül/tart vkit	kellestki väga lugu pidama	глибоко поважати, цінити*
nem ő találta fel a spanyolviaszt; feltaláltad a spanyolviaszt!	ega tema ei leiutanud jalgratast	ти придумав велосипед!*
suba alatt	saladuskatte all, pimeduse varjus, salaja	тишком-нишком; крадькома; тайком
elveti a sulykot	liialdama, mõõdutunnet kaotama	забріхуватися -хуюся, -хуєшся, забрехатися -брешуся, -брешешся;

		сильно перебільшувати -шую, -шуєш; перегнути палку*
a suszter maradjon a kaptafánál	iga kingsepp jäägu oma liistude juurde	кожен кулик знай своє болото*
sutba dob vmit	midagi minema viskama	відкидати, відкинути*
nincs sok sütnivalója	ta on kõva peaga, tal pole suuremat taipu	він кмітливий; він має клей у голові; у нього голова варить*
szájába rág [vkinek vmit]	kellelegi midagi korrutama/nämmutama	підказувати -зую, -зуєш, підказати -кажу, -кажеш, ґрунтовно пояснити; розжувати -жую, -жуєш [кому-н. що-н.]
fogd be a szád!	pea suu!, suu kinni!	заткнися!, мовчи!; заткни рота!; заткни пельку!
befogja/tartja a száját; száját befogja	suud lukus hoidma, keelt hammaste taga hoidma	заткнутися, мовчати (мовчу, мовчиш)
saját szakállára; a magam szakállára	oma peaga, omal vastutusel/käel	під мою відповідальність
szép szál ember	ilus sihvakas mees*	людина високого росту; ставна в струнка людина
szálka vagyok a szemében	ma olen talle pinnuks silmas	муляє очі [кому-н.]; як сіль в оці
magába száll	endasse tõmbuma/süvenema*	замкнутися в собі
a fejébe száll a bor; fejébe száll	vein hakkab pähe*	ударяти в ударити в голову
üres szalmát csépel	tühje sõnu tegema	переливати з пустого в порожнє; товкти воду в ступі
a fuldokló a szalmaszálba is belekapaszkodik	uppuja haarab kasvõi õlekõrrest	чіплятися за соломинку
számba vesz [vmit]	midagi arvesse võtma	враховувати що-н.*
számon kér [vmit vkitől]	kelleltki millegi kohta aru pärima	вимагати звіт про що-н.*
számot tart vmire	millegagi arvestama	розраховувати на що-н.*
számba se jön	ei tule kõne allagi	не враховується*
számot ad vmiről	millegi kohta aru andma	звітуватися про що-н.*
számba vehető; számot vet vmivel	arvestatav	рахуватися з чим-н.*
ha ló nincs, a számár is jó	parem pool muna kui tühi koor	в степу і хрущ м'ясо; на безводді і рак риба
csökönys/makacs, mint a számár	põikpäine nagu eesel	він упертий, як осел
számárfület mutat vkinek	a) kellelegi pikka nina tegema, kedagi pika ninaga jätma b) kellelegi (pildistamisel) sarvi tegema	показувати в показати [кому-н.] осяччі вуха*
az ő lelkén szárad; vkinek a lelkén szárad	see on tema hinge peal, tema on süüdi	бути в лежати на чийй-н. совісті*

szárazon és vízen	maal ja merel	на морі і на суші
megússza szárazon	kergelt pääsema	вийти сухим [із води]*
szárnya alá vesz vkit	kedagi oma tiiva alla võtma	брати в взяти під захист
(a) bőség szaruja	küllusesarv	ріг достатку
szarvakat visel	sarvi kandma*	[megcsalt fèrj] носити роги; бути рогоносцем
vén szatyor	vanaeit	стара відьма*
száz szónak is egy a vége	pole mõtet sõnu raisata; pikk jutt – sitt jutt	одним словом; коротше кажучи
szeget szeggel	hammas hamba vastu	clin clinom вибивають
szeget üt vmi vkinek a fejébe; szeget ütött a fejébe	miski paneb kedagi mõtlema	це запало йому в голову
vkinek a szekerét tolja	kedagi omakasupüüdlikul eesmärgil aitama	просувати чий-н. справи
mi szél hozott?; mi ~ hozta erre?	mis tuul sind siia tõi?;	яким вітром занесло сюди?
csapja a szelet vkinek	mehkeldama, käima, semmima	залицятися до кого-н.
a szélrózsza minden irányába	kõigi nelja tuule poole	в різні сторони*
szemére hány/vet [vkinek vmit]	kellelegi midagi ette heitma;	[vkinek vmit] закидати в докоряти [кому-н.]*
le sem hunyta a szemét	ta ei saanud sõba silmile	не склепити очей*
szembe ötlük/tűnik	silma torkama	кидатися у вічі
szem előtt tart vmit	midagi silmas pidama	не випускати з виду*
annyi a pénze, mint a szemét	tal on raha nagu raba	купається в грошах; у нього грошей, як сміття
az isten szerelmére!	jumala pärast!*	ради в заради Бога
szíjat hasít vkinek a hátából	kellelegi rihma andma	в дугу зігнути; на порошок стерти; скрутити в баранячий ріг
színt vall	oma värvü näitama, oma seisukohta avaldama	розкрити свої карти; признатися [у чому-н.]
semmi szín alatt	mitte mingil juhul	в жодному випадку; ніяк*
a színfalak mögött; színfalak mögött lejátsszó	kulisside taga	закулісний -на, -не, залаштунковий -ва, -ве*
egy szinten (van) vkivel/vmivel	kellegagi/millegagi samal tasemel (olema)*	[vmivel] врівень; на рівні [чого-н.]; на однаковому рівні [з чим-н.]
átlát a szitán; itt könnyen átlátni a szitán	kedagi/midagi läbi nägema	це шито білими нитками
légy szíves	ole hea!, palun!*	будь ласка
szavamra!	ausõna!	чесне слово!;
ahány ház, annyi szokás	teine maa, teised kombed	кожна хатка своя гадка
őszintén szólva	ausalt õeldes	відверто кажучи*

nem az ujjamból szoptam	ma ei ole seda näpust välja imenud	це не висмоктане з пальця
szőrén üli meg a lovat	ilma sadulata ratsutama	здити верхи без сідла
mi a szösz?	mis jama see on?; mis asja?*	а це що за мара?
addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér	üle oma varju ei hüppa	по своєму ліжку простягати ніжку
úgy táncol, ahogy vki fűtyül neki	kellegi pilli järgi tantsima	танцювати під чию-н. дудку
leesett a tantusz	mõte jõudis kohale	дійшло до нього; він зрозумів*
a jó pap (is) holtig tanul	õppida pole kunagi hilja; inimene õpib kuni surmani	вік живи – вік учись
nem kerget/hajt a tatár!	pole vaja kiirustada!	ще є час; не горить*
angolosan távozik	märkamatul lahkuma	піти, не попрощавшись*
úgy áll rajta, mint tehénen a gatyá	istub talle nagu sea selga sadul	як корові сідло
minden teketória nélkül	ilma pikema jututa*	просто, без будь-яких церемоній
a tenyerén hord(oz) vkit	kedagi kätel kandma	носити на руках кого-н.
ismeri, mint a tenyerét	tunneb kedagi/midagi nagu oma viit sõrme	знати що-н., як свої п'ять пальців
a teremtés koronája	looduse kroon	вінець сотворення*
szert tesz vmire	midagi muretses/soetama	доставати, домогтися; заводити - джу, -диш, завести -веду, -ведеш
lassú, mint a tetű	venib nagu tigu tõrva sees	лізе, як черепаха*
tévedni emberi dolog	eksimine on inimlik	людині властиво помилятися *
tisztában van vmivel	milleski selgusel olema	розуміти v усвідомлювати що-н.*
a tizenkettedik órában	kaheteistkümnendal tunnil*	в останню хвилину
tojástáncot jár	ettevaatlikut astuma/tegutsema	ходити по краю прірви*
a Tisza a Dunába torkollik; a folyó az óceánba torkollik	Tisza suubub Doonause*	ріка впадає в океан
torkig van vkivel/vmivel; torkig van vele	kellestki/millestki on kõrini	йому це остогидло; це йому в печінках сидить;
teli torokkal/ torokból	täiest kõrist, kõri põhjast	на все горло; на весь голос
torkon ragad	kellelgi kõrist kinni haarama, kellegi kõri pihku võtma*	схопити за горло
lassan járv, tovább érsz	tasa sõuad, kaugemale jõuad	хто спішить, людей смішить; поволі їдеш — далеко будеш
minden további nélkül	ilma pikema jututa / pikemata	без усяких пояснень
a továbbiakban	edaspidi*	у подальшому; надалі, згодом, потім, далі
tőviről hegyire elmond vmit	midagi üksikasjalikult/põhjalikult jutustama	детально; вздовж і впоперек
tőri a fejét	pead murdma*	ламати собі голову над чим-н.
törbe csal [vkit]	kedagi lõksu meelitama	заманити v піймати в пастку*

ha török, ha szakad	igal juhul; juhtugu mis tahes	що б там не було; за будь-якої умови; за всяку ціну
a törvény alapján/szerint	õigupoolest	по закону, за законом, згідно з законом*
tréfát üz vkivel/ vkiből	kellegi üle nalja tegema*	підсміюватися з кого-н., збиткуватися над ким-н.
(a) tulajdon szememmel láttam	(ise)oma silmaga*	я бачив на власні очі в своїми очима
tükön ül	nagu nõeltel istuma, nagu tulistel sütel istuma	сидіти, як на голках в як на жару
tüvé tesz vmit/ vmiért	otsima nagu nõela heinakuhjast	обшукувати -кую, -куєш, обшукати -каю, -каєш [все]
tücsköt-bogarat összebeszél	jama ajama	говорити дурниці в нісенітниці
a szem a lélek tükre	silmad on hingedeegeel	очі – дзеркало душі*
két tűz között	kahe tule vahel	ути між двох вогнів; бути між молотом і ковадлом
tüzön-vízen át/keresztül; tűzön-vízen át megy vki után	läbi tule ja vee	іти за ким-н. у вогонь і в воду
vak tyúk is talál szemet	pime kana leiab ka tera	і сліпа курка знаходить зернину в іноді й дурень правду скаже
ügy/annyt ért hozzá, mint tyúk az ábécéhez	ta teab asjast sama palju kui siga pühapäevast päevast	він у цьому розбирається, як свиня в апельсинах
a tyúkokkal kel	kanadega tõusma	вставати з півнями
vkinek a tyúkszemére hág/lép/tapos	kellelegi konnasilma peale astuma	наступати, наступити на мозоль [кому-н.]
vkít az ujjá köré csavar/teker	kedagi ümber sõrme keerama	обвести навколо пальця
ujjat híz vkivel	kellegagi vägikaigast vedama, kellegagi tüli norima	кидати в кинути кому-н. виклик
le is út, fel is út	käi põrgu!; tee, et sa kaod siit!	ступай собі*
útilaput köt vkinek a talpára	kedagi minema saatma	випроводити, випроводжати, звільняти в звільнити [кого-н.]; розпрощатися, попрощатися з [ким-н.]
törvényt ül [vki fölött]	kellegi üle kohut mõistma*	чинити суд і розправу
kellemes ünnepeket (kívánunk)!	(soovime) häid pühi!*	зі святом!
mi ütött belé(d)?	mis sinuga lahti on?	що з тобою!
addig üsd a vasat, amíg meleg	tao rauda, kuni raud on kuum	куй залізо, поки гаряче; коваль клепле, поки тепле
üzembe helyez/állít vmit	käiku panema, käiku laskma, tootmist käivitama*	пустити в хід; ввести в експлуатацію
vacogott a foga a hidegtől; vacogott	külmast plagisesid tal hambad*	клацати зубами

a foga		
az örök vadászmezőkre költözött	ta on lahkunud igavestele jahimaadele	помер
vaj van a fején / a füle mögött	tal on südametunnistus must	на злодію шапка горить
ez becsületedre válikik	see on sulle auks*	це робить йому честь
kudarcot vall	lūua saama*	усоромитися; сорому набиратися; зазнати фіаско
színt vall	oma tõelist palet näitama*	розкривати в розкрити свої карти
vkít vállon vereget/vkinek megveregeti a vállát	kedagi õlale patsutama*	поплескувати в поплескати кого-н. по плечах
két vállra fektet vkít	kedagi seljatama*	класти в покласти кого-н. на обидві лопатки
valóra válik	tõeks/teoks saama*	ставати в стати дійсним; здійснюватися -нюється, здійснитися -ниться
vkít vasra ver	kedagi raudu panema	заковувати в закувати в кайдани;
vasam sem; egy vasam sincs	mul ei ole punast pennigi/krossigi	у мене ні копійки нема в немає
vásik a foga [vmire]	millegi peale hammast ihuma, midagi ihaldama	набивати в набити оскому [кому-н.], набридати, набриднути [кому-н.]*
fából vaskarika	võimatu asi; loogikavastane asi	нісенітниця, дурниця, -ці
vkí védelemére kel	kellegi kaitseks välja astuma, kedagi kaitsma asuma	виступати в виступити на захист кого-н.
védelemébe vesz vkít	kedagi oma kaitse alla võtma*	брати в взяти під свій захист в взяти під своє крилечко в крильце
minden jó, ha jó a vége	lõpp hea, kõik hea	все добре, що добре кінчається
nem rejt véka alá [vmit]	ei hoia midagi vaka all	утаювати (утаюю, утаюєш); утаїти, (утаю, утаїш); тримати під спудом
olyan vékony, mint a piskafa/cérnaszál	peenike nagu piibuork	худий, як тріска
vkinek forró/tüzes a vére; forr a vére	keegi on kuumavereline	у нього кипить кров
vért izzad	verd higistama	працювати в поті чола в до семи потів*
jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzok	parem varblane peos, kui tuvi katusel	краща синиця у жмені, ніж журавель у небі; краще нині горобець, як завтра голубець
már a verebek is csiripelik	varblasedki siristavad sellest	це притча во язицах
aki másnak vermet ás, maga esik bele	kes teisele auku kaevab, see ise sisse langeb	не копай другому ями, бо сам у неї впадеш
arcának/orcája verejtékével/	palehigis, higi otsa ees*	у поті чола

veritékével		
vérmes reményeket táplál [vmiről]	millelegi liigseid lootusi panema*	плекати в мати в жити велику надію
felveszi a versenyt vkivel/vmivel	kellelegi/millelegi vääriline vastane olema	змагатися в позмагатися з ким-н. *
vérző szívvel	erd tilkuva südamega*	з болем у серці
vkinek a veséjébe lát	kellegi hingepõhja nägema, kedagi läbi nägema	бачити наскрізь кого-н.
lélegzetet vesz	hinge tõmbama*	передихнути в переводити в перевести дух
figyelembe/tekintetbe vesz vmit	midagi arvesse võtma*	брати в взяти до уваги [що-н.] в зважати [на що-н.]
ki mint vet, úgy arat	mida külvad, seda lõikad	що посієш, те й пожнеш
kártyát ver vkinek	kellelegi kaarte panema*	ворожити на картах
ágyat vet	voodit tegema*	стелити постіль в застелити ліжко
véget vet vminek	millelegi lõppu tegema*	окласти кінець в край чому-н.
szemére vet vkinek vmit	kellelegi midagi ette heitma*	докоряти, докорити в дорікати, доректи кому-н. за що-н.
magára vessen; magadra vess!	süüdistagu vaid iseennast*	ремствуй в нарікай на себе в сам на себе
úgy vigyáz vkire/vmire, mint a szeme fényére/világára	kedagi/midagi hoidma nagu silmatera	берегти, як зіницю ока
éli világát	mõnusat elu elama	жити собі на втіху
ez nem a világ	see pole maailmalõpp, see on tühiasi	це дрібниця!
villámokat szór a szeme	ta silmad lõõvad sädemeid/välku	кидати в метати блискавки в громи
(mint) derült égből (a) villámcsapás	nagu välg selgest taevast	як грім серед ясного неба*
az ördög vigye!	kurat võtku!	хай йому чорт!; хай його чорт візьме!
(úgy) él, mint hal a vízben	elab nagu kala vees	(почуватися), як риба у воді
lassú víz partot mos	vaga vesi, sügav põhi	тиха вода греблі рве; в тихому болоті чорти водяться
tiszta vizet önt a pohárba	ausalt rääkima, tõtt ütleva	говорити в казати усю правду кому-н.
utánam a vízözön	pärast mind tulgu või veeuputus	після мене хоч трава не росте
vkít felelősségre [von]	kedagi vastutusele võtma*	притягати в притягнути до відповідальності
vállat von(ja)	õlgu kehitama*	знижувати плечима
vmit kétségbe von	milleski kahtlema*	піддавати в піддати сумніву
csöbörből vödörbe kerül	vihma käest räästa alla sattuma	з дощу та під ринву; з вогню та в полум'я

zamatos magyarországgal beszél; zamatos ukrán nyelven beszél	mahlakalt ungari keeles rääkima*	він говорить красивою в вишуканою українською мовою
a zavarosban halászik	sogases vees kala püüdma	у каламутній воді рибу ловити*
(vissza) a régi kerékvágásba zökken	vanadesse rööbastesse tagasi minema	життя увійшло в нормальну колію*
zöld ágra vergődik	haljale oksale jõudma	вибитися в люди*
zöldeket beszél	lollusi rääkima	говорити дурниці*
zöld út	roheline tee	зелена дорога*
úgy zuhog (az eső), mintha dézsből öntenék	kallab nagu oavarrest	лле, як із відра*
kibújik a szög a zsákból	oma tõelist palet näitama	шила в мішку не сховаєш
minden zsák megtalálja/megleli a (maga) foltját	iga pott leiab oma kaane	обоє рябос; один одного варт в вартый
zsákbamacskát vesz/ árul	põrsast kotis ostma	продавати в продати кота в мішку
zsákutcába jut/kerül	ummikusse sattuma*	зайти у безвихідь в в глухий кут
(ő) nem az én zsánerem	ta ei ole minu maitse*	не в моєму смаку; не в моєму стилі
zsebre vág/dug/tesz vkit	kedagi varju jätma / üle trumpama	класти в покласти в кишеню; сховати
sértést zsebre vág	solvangut alla neelama	стерпіти в витерпіти проковтнути образу
megfullad a saját zsírjában	upub raha sisse	потрапити у власну пастку

Tabel 2. Ungari fraseologismid, tõlgitud eesti ja ukraina keelde ekvivalenti abil (märk * tähendab, et väljend ei ole sõnaraamatus märgitud kui fraseologism)

Ungarikeelne fraseologism	Eesti ekvivalent	Ukraina ekvivalent
(1) agyonüti az időt	aega surnuks lõõma	убивати в коротати час*
(2) a nép ajkán él	elab/on elav rahvasuus*	на устах у народу
(3) ajándék lónak ne nézd a fogát, ajándék lónak nem nézik a fogát	kingitud hobuse suhu ei vaadata	дарованому коневі в зуби не дивляться в зубів не лічать
(4) ajtót mutat vkinek	kellelegi ust näitama	показувати в показати [на] двері [кому-н.] виганяти, вигнати [кого- н.]
(5) addig üsd a vasat, amíg meleg	tao rauda, kuni raud on kuum	куй залізо, поки гаряче; коваль клепле, поки тепле

(6) az anyatejjel szív magába	emapiimaga endasse imema	всмоктати з молоком матері
(7) minden áron; bármi v minden áron	iga hinna eest	за будь-яку ціну*
(8) úszik az árral	pärioolu ujuma	плисти v пливти за течією v за водою*
(9) az ár ellen úszik úszik az ár ellen	vastuoolu ujuma	плисти v пливти v іти проти течії*
(10) aranyat ér vmi	miski on kuldaväärt	цінитися, бути в ціні, як золото*
(11) nem minden arany, ami fénylik	kõik pole kuld, mis hiilgab	не все золото, що блищить
(12) ki mint vet, úgy arat	mida külvad, seda lõikad	що посієш, те й пожнеш
(13) ármányt sző	intriigi punuma*	плести інтриги
(14) egy árva szót sem szól	ei lausu sõnagi	не вимовити v не сказати ні слова v й слова*
(15) aki másnak vermet ás, maga esik bele	kes teisele auku kaevab, see ise sisse langeb	не копай другому ями, бо сам у неї впадеш
(16) átlépte a határt	ta ületas piiri	переступити границю v межу [у чому-н.]*
(17) pihen/nyugszik a babérjain	loorberitel puhkama	спочивати на лаврах*
(18) erős, mint a bivaly; bivalyerős	tugev kui härg	сильний, як буйвіл*
(19) (ez) itt a bökkenő	konks on selles!*	в цьому вся проблема; вся справа в цьому
(20) nem szeretnék a bőrében lenni	ma ei tahaks tema nahas olla	не хотів би бути в його шкірі*
(21) majd kibújik/kiugrik a bőréből	hüppab rõõmust või nahast välja; b) väga erutatud olema	із шкіри лізе*
(22) csikorgatja a fogát; fogát csikorgatja	hambaid krigistama*	скреготати v скреготіти зубами; [dühös] скреготати v скреготіти зубами
(23) kemény dió	kõva pähkel	це міцний v твердий горішок

(24) égből pottyant; mintha égből pottyant volna	taevast kukkunud	неначе з неба впав*
(25) egyszer volt(, hol nem volt)..	elas-oli kord..	жив-був*
(26) elcsavarja vkinek a fejét	kellegi pead segi ajama	закрутити в запаморочити голову кому-н.*
(27) elereszt(i) (vmit) a füle mellett	midagi kõrvust mõõda laskma	пропустити мимо вух*
(28) elhinti a viszály magvát; a gyülölködés magvait hinti el	tüli külvama*	сіє ворожнечу
(29) előtérbe kerül	esiplaanile sattuma*	висунутися на передній план
(30) előtérbe állít/helyez	esiplaanile seadma/asetama*	ставити на передній план
(31) takarodj el innen!	kasi siit minema!; korista ennast ära/siit!*	забирайся звідси геть!
(32) remény tölti el; öröm töltötte el	ta on täis lootust*	він зрадів; його охопила радість
(33) a kocka el van vetve	liisk on heidetud	жеребок кинуте
(34) ép testben ép lélek	terves kehas terve vaim	у здоровому тілі здоровий дух
(35) észre/észhez tér	mõistusele tulema	приходити до тями; опам'ятатися*
(36) beszélni ezüst, hallgatni arany	rääkimine hõbe, vaikimine kuld	говорити – срібло, мовчати – золото
(37) nem látja a fától az erdőt, a fától nem látja az erdőt	ei näe puude taga metsa	із-за дерев не бачить лісу
(38) falhoz állít vkit, falhoz állította	kedagi seina äärde panema	поставив кого-н. до стінки
(39) egy fecske nem csinál nyarat	üks pääsuke ei too veel suve	одна ластівка весни не робить
(40) kimutatja a foga fehér(j)ét	hambaid näitama	показати зуби
(41) töri a fejét vmin, vmin töri a fejét	millegi kallal pead murdma	ламає собі голову над чим-н.
(42) felvetődik a kérdés	tõstatub/tõuseb küsimus*	виникає питання
(43) fűgét mutat	trääsa näitama	показати дулю*
(44) görbe szemmel néz vkire	kellegi peale viltu vaatama*	криво дивитися на кого-н.
(45) gyáva, mint a nyúl	arg nagu jänes	лякливий, як заєць
(46) rövidre/szorosra fogja a gyeplőt	tõmbab ohje pingumale	натягти віжки
(47) a zavarosban halászik	sogases vees kalu püüdma	ловити рибку в каламутній в мутній воді, у каламутній воді рибу ловити
(48) háttérbe szorít vkit	kedagi tagaplaanile suruma	відтіснити в відтіснити на задній план*
(49) sok hühö semmiért	palju kõra eimillestki	багато галасу через дрібниці
(50) az ígélet földje	tõotatud maa	обітована земля*
(51) megereszt(i) a kantárszárt	ohje lõdvemale laskma*	попускати в попустити поводи

(52) tárt/nyitott kapu(ka)t dönget	lahtisest uksest sisse murdma	ломитися в добуватися у відчинені двері
(53) kéz kezét mos	käsi peseb kätt	рука руку мие
(54) majd kicsattan az egészségtől	tervisest pakatama	пашить здоров'ям
(55) kinyitja vkinek a szemét	kellegi silmi avama*	відкривати в відкрити кому-н. очі [на що-н.]
(56) a kisujját sem mozdítja (vkiért/vmiért)	ta ei liiguta sõrmegi	і пальцем не кивне
(57) kiver vmit a fejéből, kiver a fejéből	peast viskama	викинути з голови*
(58) nagy/nehéz kő esett le a szívről	mul kivi langes südameit	наче великий камінь спав із серця
(59) kupán vág vkit	kellegi vastu pead andma*	дати по голові в по кумполу [кому-н.]
(60) lándzsát tör vmi mellett	piike murdma millegi nimel	ламати списи [за кого-н.]*
(61) lépre csal vkit	kedagi lõksu meelitama	заманювати в пастку*
(62) lépre megy, lépre megy v kerül	lõksu minema	попасти в пастку*
(63) lépésről lépésre	samm-sammult	крок за кроком*
(64) a levegőbe repít (röpít) vmit	midagi õhku laskma, õhkima	висадити в повітря*
(65) vkinek a malmára hajtja a vizet	see on vesi tema veskile	лити воду на чий-н. млин
(66) (majd) megszakad a szíve	ta süda lõhkeb	моє серце розірветься*
(67) meg vannak számlálva a napjai; napjai meg vannak számlálva	ta päevad on loetud	його дні полічені; йому недовго ряст топтати*
(68) de még mennyire!	ja kuidas veel!	ще й як!*
(69) vénasszonyok nyara	vananaiste suvi	бабине літо*
(70) mintha nyársat nyelt volna	oleks justkui aiateiba alla neelanud	немов аршин проковтнув*
(71) a nyelvemen van v forog	see on mul keelel	вертиться у мене на язиці
(72) vkinek a nyomdokaiba lép/vkinek a nyomdokain halad; vkinek a nyomdokában v a nyomdokain	kellegi jälgedes käima	по стопах в по слідах кого-н.; услід за ким-н.*
(73) olajat önt a tűzre	õli tulle valama	підлити масла в огонь; до гарячого ще приском сипнути
(74) mutatgatja/megmutatja (az) oroszlánkörmeit	küüsi näitama	показати в показувати левині кігті [кому-н.]*
(75) az ördög tudja!/tudja az ördög!	kurat/pagan (seda) teab!	біс його знає!
(76) vigye(n) el az ördög!	kurat võtku!	хай йому чорт в дідько! хай його чорт візьме!
(77) övön aluli ütés	lõök allapoole võöd	удар нижче пояса*

(78) özönvíz előtti	veeuputuseelne	допотопний -на, -не*
(79) ráfagyott a mosoly az arcára; arcára ráfagy a mosoly	naeratus tardus ta näole*	на його обличчі застигла посмішка
(80) régi nóta	vana/tuttav lugu	стара пісня*
(81) remeg, mint a kocsonya/nyárfalevél	väriseb nagu haavaleht	тремтить як осиковий листок*
(82) reszket, mint a nyárfalevél	väriseb nagu haavaleht	тремтить, як осиковий листок; [fél] бояться, трепетати*
(83) sárba ránt/tipor vkit	kedagi porri tallama	затоптати в грязь
(84) sárga az irigységtől	kadedusest kollane	він жовтий від заздрості*
(85) vkinek segget nyal v a seggét nyalja	kellegi perset lakkuma	лизати задницю [кому-н.]*
(86) fél lábbal a sírban van	ühe jalaga hauas olema	стояти однією ногою в могилі
(87) forog/megfordul a sírjában	pöörab (end) hauas ringi	перевертатися в перевернутися у могилі
(88) sóbálvánnyá válik/dermed	soolasambaks muutuma/tarduma	перетворитися у соляний стовп*
(89) a fuldokló a szalmaszálba is belekapaszkodik; minden szalmaszálba kapaszkodik	uppuja haarab kasvõi õlekörrest	чіплятися за соломинку
(90) csökönyös/makacs, mint a számár	põikpäine nagu eesel	він упертий, як осел
(91) szárazon és vízen	maal ja merel	на морі і на суші*
(92) (a) bőség szaruja	küllusesarv	ріг достатку
(93) szarvakat visel	sarvi kandma*	носити роги
(94) mi szél hozott?, mi szél hozta erre?	mis tuul sind siia tõi?	яким вітром занесло сюди?
(95) a színfalak mögött; színfalak mögött lejátsszodó	kulisside taga	закулісний -на, -не, заштунтований -ва, -ве*
(96) egy szinten (van) vkivel/vmivel	kellegagi/millegagi samal tasemel (olema)*	врівень; на рівні [чого-н.]; на однаковому рівні [з чим-н.]
(97) nem az ujjamból szoptam	ma ei ole seda näpust välja imenud	це не висмоктане з пальця
(98) ismeri, mint a tenyerét	tunneb kedagi/midagi nagu oma viit sõrme	знати що-н., як свої п'ять пальців
(99) tévedni emberi dolog	eksimine on inimlik	людині властиво помилятися*
(100) teli torokkal/ torokból; tele torokból	täiest kõrist, kõri põhjast	на все горло; на весь голос
(101) torkon ragad	kellegi kõrist kinni haarama*	схопити за горло
(102) törbe csal (vkit)	kedagi lõksu meelitama	заманити в піймати в пастку*
(103) (a) tulajdon szememmel láttam	(ise)oma silmaga*	я бачив на власні очі в своїми очима

(104) tűkön ül	nagu nõeltel istuma, nagu tulistel sütel istuma	сидіти, як на голках v як на жару
(105) a szem a lélek tükre	silmad on hingepeegel	очі – дзеркало душі*
(106) két tűz között (van)	kahe tule vahel	бути між двох вогнів; бути між молотом і ковадлом
(107) tűzön-vízen át/keresztül, tűzön-vízen át megy vki után	läbi tule ja vee	іти за ким-н. у вогонь і в воду
(108) vak tyúk is talál szemet	pime kana leiab ka tera	і сліпа курка знаходить зернину v іноді й дурень правду скаже
(109) vkinek a tyúkszemére hág/lép/tapos	kellelegi konnasilma peale astuma	наступати, наступити на мозоль [кому-н.]
(110) vkit az ujjja köré csavar/teker; ujjja köré csavar	kedagi ümber sõrme keerama	обвести навколо пальця
(111) minden jó, ha jó a vége; minden jó, ha a vége jó	lõpp hea, kõik hea	все добре, що добре кінчається
(112) arcának/orcája verejtékével; arca verítékével	palehigis, higi otsa ees*	у поті чола
(113) villámokat szór a szeme; villámokat szór	ta silmad löövad sädemeid/välku	кидати v метати блискавки
(114) (úgy) él, mint hal a vízben	elab nagu kala vees	(почуватися), як риба у воді
(115) (vissza) a régi kerékvágásba zökken, rendes kerékvágásba zökkent	vanadesse rööbastesse tagasi minema	життя увійшло в нормальну колію*
(116) zöld út	roheline tee	зелена дорога*

Tabel 3. Ungari fraseologismid, millistel ungari-eesti sõnaraamatus on olemas ekvivalentsed vasted, ungari-ukraina omas aga mitte (märk * tähendab, et väljend ei ole sõnaraamatus märgitud kui fraseologism)

Ungari fraseologism	Eesti ekvivalent	Tõlkimislahendus ukraina keeles
(1) aki á-t mond, mondjon bé-t is	kes ütleb a, ütelgu ka b	коли взявся за гуж, не кажи, що не дуж; 'kui võtsid rihma kätte, siis äre ütle, et sul pole jõudu' не дуж – не берися за гуж; 'kui sa ei jõua – ära võta rihma kätte' обізвався грибом – лізь у кіш! 'nimetasid ennast seeneks – roni korvi sisse!'
(2) alantas ösztönök	madalad instinktid*	тваринні інстинкти 'loomalikud instinktid'
(3) áldott állapotban van; áldott állapot; áldott állapotban levő	õnnistatud olekus olema, õnnistatud olukorras olema, last ootama	вагітність -ності, 'rasedus' вагітна -ної

		'rase'
(4) úgy dolgozik, mint az állat; dolgozik, mint egy állat	töötab nagu loom	працює як віл* 'töötab nagu härg'
(5) az arany középút	kuldne kesktee	золота середина [поміркована позиція у чому-н.]* 'kuldne kese [lābimõeldud hoiak mingis küsimuses]'
(6) befogja a száját	suud kinni hoidma*	тримати язик за зубами 'hoidma keelt hammaste taga'
(7) (mint) derült égből (a) villámcsapás	(nagu) väikselgeist taevast	як грім серед ясного неба v з чистого неба 'nagu kõu selgest taevast'
(8) elássa a csatabárdot kiássa a csatabárdot	matab sõjakirve maha kaevab sõjakirve välja	покласти край ворожнечі* 'teha vaenule lõppu'
(9) eltünteti a nyomokat	jälgi kaotama*	замітати сліди 'jälgi ära pühkima'
(10) ép bőrrel megúszik vmit	terve nahaga pääsema*	вийти сухим із води 'tulla veest kuivana välja'
(11) erőfeszítéseket/erőfeszítést tesz	jõupingutusi tegema*	докладати зусиль v сил 'jõupingutusi v jõudu juurde panema'
(12) észre/ észhez térít vkit	kedagi mõistusele tooma	урезонити, урезонювати* 'veenma'
(13) fején találja a szöveget, fején találta a szeget	naelapea pihta tabama	влучити в ціль 'tabama sihtmärki'
(14) fejmosást kap / fejmosásban részesül; alapos fejmosásban részesült	peapesu saama	йому добре намилили шию* 'tal hästi/korralikult seebitati kaela'
(15) fittyet hány vkinek/vkire/vmire	vilistama kellegi/millegi peale	не звертати уваги на кого-н., що-н.; 'mitte panna tähele kedagi, midagi'; нехтувати -тую, -туєш [кого-н., що-н. v ким-н., чим-н.] 'ei millekski panema, halvaks pidama, põlgama [keda, mida]'
(16) egy hajításra kiiszik vmit, egy hajításra megiszik vmit	midagi ühe sõdmuga ära jooma	випити за одним духом v одним духом* 'ära jooma ühe hingetõmbega'
(17) hála Isten(nek)!, istennek hála	tänu jumalale!, jumal tänatud!	хвала Богу* 'kiitus jumalale'
(18) háttérben marad	tagaplaanile jääma	триматися осторонь* 'kõrvale hoiduma'

(19) hegyezi a fülét	kõrvu teritama*	насторожуватися, насторожитися 'valvsaks muutuma'
(20) port hint vkinek a szemébe	kellelegi puru silma ajama	замилювати очі кому-н. 'ajama kellelegi seepi silma, kellelgi silmi seebitama'
(21) szorul a kapca / kapcája	king pigistab	бути в скрутному становищі; 'olema raskes olukorras' потрапити в біду 'hätta sattuma'
(22) kerülgeti, mint macska a forró kását	käib nagu kass ümber palava pudru	підходити до справи здаля*; 'tulema asja juurde kaugelt'; ходить кругом та навколо*; 'käima ümberringi ja ringiga'; ходи́ти коло та навколо; ходи́ти околяса* 'käima ringiga (millegi ümber)'
(23) kivetkőzik (ön) magából, kivetkőzik önmagából	endast välja minema	втрачати v втратити самовладання*; 'kaotama enesevalitsemist'; дратуватися, роздратуватися -туюся, -туєшся*; 'ärrituma'; втрачати v втратити людський вигляд* 'kaotama inimese moodi väljanägemist'
(24) kosarat ad vkinek	kellelegi korvi andma	відмовляти v відмовити кому-н.; 'kellelegi ära ütlemata'; [megkérésnél] давати v дати гарбуза [кому-н.] 'andma kõrvitsat [kellelegi]'
(25) kosarat kap vkitől	kelleltski korvi saama	одержувати v одержати відмову від кого-н.; 'kellegi käest äraütlemist saama'; дістати гарбуза 'kõrvitsat saama'
(26) láb alatt van	jalus olema	крутитися v вертітися під ногами* 'keerlema jalge all'
(27) légből kapott	õhust/laest võetud	видуманий, вигаданий -на, -не; 'väljamõeldud'; виссаний з пальця 'näpust välja imetud'
(28) lépést tart vkivel/vmivel	kellegagi/millegagi sammu pidama	іти в ногу* 'käima (sama) jalga'
(29) a levegőbe repül (röpül)	õhku lendama	вибухати; вибухнути -ну, -неш*

		'lõhkuma'
(30) markában tart vkit/vmit	kedagi/midagi peos hoidma	тримати в кулаку 'hoidma pöidlas'
(31) markába nevet	pihku naerma	сміється нишком 'salaja naerma'
(32) arra mérget vehetsz; mérget vesz vmire	selle peale võid mürki võtta	дати свою [собі] голову відрубати v відтяти 'andma oma pea [endale] ära raiumiseks'
(33) nyomdafestéket nem tűrő szavak	trükimusta/päevavalgust mitte kannatavad sõnad	нецензурний -на, -не* 'ebasünnis, ebatsensuurne'
(34) tüzet okád/ik	tuld purskama*	метати грім і блискавку; кидати вогнем- блискавицею; 'kõu ja välku loopima; tule-välguga loopima'; вергати громами v громи [бути обуреним] 'viskama/loopima kõuesid [nõrduvad olema]'
(35) olcsón megússza; olcsón megúsztá a dolgot	odavalt välja tulema*	дешево v легко відбувся; 'odavalt v kergelt ära saama'; це йому дешево обійшлося 'see tuli talle odavalt'
(36) csak az orráig lát/nem lát messzebb v tovább az orránál	ei näe oma ninaotsast kaugemale	обмежений* 'piiratud'
(37) vkinek jó orra van	kellelgi on hea nina	мати добрий нюх 'omama head haistmist'
(38) öklét rázza; öklét rázza vki felé	rusikat vibutama	показувати v показати кулак кому-н. 'näitama rusikat kellelegi'
(39) borba öli a bánatát	oma muret veinisse uputama*	залити горе вином 'muret veiniga üle valama'
(40) vkinek az ölébe hull/pottyán vmi; ölébe hullt	miski kukub kellelegi sülle	це йому з неба звалилось* 'see langes talle taevast'
(41) nagy port ver fel	tolmu üles keerutama, tähelepanu äratama	наробити v зняти багато галасу v шуму* 'tegema v üles kergitama palju kära'
(42) vkit pórázon tart; vkit pórázon vezet	kedagi rihma otsas pidama / ohjes hoidma	бути на повіді v на повідку в кого*; 'olla jalutusrihma otsas kellelgi'; волі не давати кому-н.* 'kellelegi mitte andma vabadust/voli'
(43) nincsen rózsá tövis nélkül	miski pole täiuslik; pole roosi ilma okasteta	кожна троянда має колючки; 'igal roosil on okkad'; нема добра без лиха;

		'pole head ilma kurjata'; за доброї години чекай лихої днини 'heal tunnil oota halba tundi'
(44) a sarkában van/jár vkinek; vkinek a sarkában van	kellelgi kannul olema	переслідувати кого-н.*; 'kedagi jälitama'; ходити слідом за ким-н.* 'kellegi järel käima'
(45) a suszter maradjon a kaptafánál	iga kingsepp jäägu oma liistude juurde	кожен кулик знай своє болото* 'iga nepp, kurvits? teadku oma sood'
(46) szálla vagyok a szemében; szálka vkinek a szemében	ma olen talle pinnuks silmas	муляє очі [кому-н.]; 'hõõrub silmi [kellelgi]'; як сіль в оці 'nagu sool silmas'
(47) szárnya alá vesz vkit	kedagi oma tiiva alla võtma	брати в взяти під захист 'võtma oma kaitse alla'
(48) a tizenkettedik órában	kaheteistkümnendal tunnil*	в останню хвилину 'viimasel minutil'
(49) torkig van vkivel/vmivel; torkig van vele	kellestki/millestki on kõrini	йому це остогидло; 'ta on sellest ära tüdinenud' це йому в печінках 'see istub tal maksas'
(50) az örök vadászmezőkre költözött	ta on lahkunud igavestele jahimaadele	помер 'suri ära'
(51) nem rejt véka alá vmit; véka alá rejt	ei hoia midagi vaka all	утаювати (утаюю, утаюєш); утаїти, (утаю, утаїш); 'salajas hoidma' тримати під спудом 'panipaiga all hoidma'
(52) vérző szívvel	verd tilkuva südamega*	з болем у серці 'valuga südames'
(53) utánam a vízőzön	pärast mind tulgu või veeuputus	після мене хоч трава не росте 'peale mind kasvagu kasvõi rohi'
(54) zamatos magyarországgal beszél; zamatos ukrán nyelven beszél	mahlakat ungari keelt rääkima*	він говорить красивою в вишуканою українською мовою 'ta räägib kaunist v peent ukraina keelt'
(55) zsákutcába jut/kerül	ummikusse sattuma*	зайти у безвихідь в в глухий кут 'kitsikusse v kinnisesse nurka sisenema'

Tabel 4. Ungari fraseologismid, millistel ungari-ukraina sõnaraamatus on olemas ekvivalentsed vasted, ungari-eesti omas aga mitte (märk * tähendab, et väljend ei ole sõnaraamatus märgitud kui fraseologism)

Ungari fraseologism	Tõlkimislahendus eesti keeles	Ukraina ekvivalent
(1) amilyen az adj(on)isten, olyan a fogadjisten	mida külvad, seda lõikad	який привіт, така і відповідь
(2) ágyúval lő verébre	kirvega kurge püüdma	стріляти в горобців із гармат*
(3) ahol a madár sem jár	kõige kaugemas kolkas	куди й птах не долітає
(4) nem esik messze az alma a fájától	käbi ei kuku kännust kaugele	яблуко від яблуні недалеко падає
(5) falra hányt borsó	nagu hane selga vesi	як горохом об стіну*
(6) egyszer s mindenkorra	nüüd ja igavesti, alatiseks	раз і назавжди*
(7) legyen eszed!	mõtletästi järele!, võta mõistus kokku!	май розум!*
(8) evés közben jön meg az étvágy	süües kasvab isu	апетит приходить під час їжі в їди
(9) nem ér egy lyukas garast sem	pole punast krossigi/pennigi väärt	і гроша ламаного не варт(ий)
(10) hajánál fogva előráncigált/előrángatott érv	vägisi otsitud põhjendus	притягти за волосся*
(11) félti az irháját	oma nahka hoidma	він боїться за свою шкіру*
(12) mintha kicserélték volna, téged mintha kicserélték volna	ta on justkui uuesti sündinud	тебе наче підмінили*
(13) ez nekem kínaiul van	ma ei saa sellest mõhkugi aru	це для мене китайська грамота
(14) nagy lábon él	laialt elama	жити на широку ногу*
(15) az éj leple alatt	öö varjus	під покровом ночі*
(16) kiüt a nyeregből vkit; vkit kiüt a nyeregből	kedagi rõõpast välja viima	вибити із сідла кого-н.
(17) felhúzza az orrát vmiért	millegi pärast nina kirtsutama	задирати в задерти ніс в носа
(18) le sem hunyta a szemét	ta ei saanud sõba silmile	не склепити очей*
(19) annyi a pénze, mint a szemét	tal on raha nagu raba	у нього грошей, як сміття

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Lina Dovgan

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 10.04.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Fraselogismide tõlkimismustrid ungari-eesti ja ungari-ukraina sõnaraamatu materjali põhjal.

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendajad on Anu Nurk ja Tõnu Seilenthal,

(*juhendaja nimi*)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 23. august 2013. a (kuupäev)